

В. П. Калашников

АКТОРСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Державний заклад
„Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”

В. П. Калашников

АКТОРСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ

*Посібник-хрестоматія
для студентів спеціальності 6.020203
„Кіно-, телемистецтво”*

Луганськ
ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”
2012

УДК 792.028:791.44.071+7.97(075.8)

ББК 85.374.076+85.382я73

К17

Рецензенти:

- Пінчук Т. С.* – кандидат філологічних наук, професор кафедри української літератури та методики її викладання, декан факультету української філології Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.
- Якубович Д. А.* – народна артистка України, професор кафедри диригування та хорового співу Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.
- Глуховцева К. Д.* – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української філології та мовознавства.

Калашников В. П.

К17 Акторська майстерність : посіб.-хрестоматія для студ. вищ. навч. закл. спец. „Кіно-, телемистецтво” / В. П. Калашников ; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2012. – 177 с.

Вартісність навчального посібника „Акторська майстерність” у тому, що студент, який творчо працюватиме над ним, зможе не тільки проявляти свої здібності, а й сприятиме розвитку своїх індивідуальних можливостей у логічній гармонійності та відповідно до мистецьких вимог.

Для студентів вищих навчальних закладів спеціальності „Кіно-, телемистецтво”.

УДК 792.028:791.44.071+7.97(075.8)

ББК 85.374.076+85.382я73

*Рекомендовано до друку навчально-методичною радою
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 4 від 7 листопада 2012 року)*

© Калашников В. П., 2012

© ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2012

Передмова

Сьогодні, коли у наше життя увірвалися комп'ютери із мережею Інтернету, сповненою не лише позитивом, а й усіяким брудом та аморальністю, акторська майстерність на курсі кіно-, телемистецтва, де готують дикторів, ведучих, телерадіожурналістів тощо, повинна формувати не лише творчо-практичну, а й морально-психологічну чистоту молодих фахівців. Саме таку мету і переслідував упорядник цього навчального посібника.

Вартісність навчального посібника „Акторська майстерність” ще й у тому, що студент, який творчо працюватиме над ним, зможе не просто проявляти свої здібності, а й водночас розширювати простір для розвитку власного хисту. Поступове опанування акторською майстерністю сприятиме процесові розвитку студентом своїх індивідуальних можливостей у логічній гармонійності та відповідно до мистецьких вимог.

Навчальний посібник „Акторська майстерність” складається із кількох розділів, які відповідають за розвиток тих зовнішніх чи внутрішніх органів молодшої людини, що є складниками будь-якого творчого процесу диктора, ведучого, телерадіожурналіста.

Фахівець кіно-, телемистецтва повинен творчо впливати на телерадіослухачів, а це досягається щоденною працею над своєю мовою, над думкою, поглядом, рухом, емоціями, жестами, мімікою, паузами, інтонаціями, ходом тощо. Саме для цього упорядник навчального посібника кожен розділ доповнив відповідними вправами та конкретними і зрозумілими завданнями, як виконувати кожна з тих вправ.

Однак їх виконання вимагає від студента індивідуального осмислення кожної вправи і пристосування самого процесу виконання до своїх творчих можливостей.

Така робота студента над будь-якою вправою розвиватиме його творчий потенціал і опосередковано збагачуватиме власну мистецьку скарбницю.

Рухаючись у навчально-творчому процесі таким шляхом, молода особа поступово формуватиме в собі митця.

Посібник „Акторська майстерність” вже своїм компонуванням переконає мислячого студента в тому, що без його власної копіткої роботи над самим собою на професійний успіх годі й чекати.

Ретельно працюючи над посібником, студент усвідомить, що кожне слово диктора повинно лунати витончено. А досягти цього можна благозвучністю голосу, темпоритмом мови, дотриманням мовної нормативності. Слово диктора повинно бути насиченим вишуканою емоційною соковитістю. Для цього дикторові замало усвідомити в цілому текст чи окремі його речення. Необхідно осмислювати кожне слово. Диктору треба чітко розуміти, **що** він говорить, **кому** він говорить, з **якою метою** говорить.

Зорове сприйняття диктора чи ведучого телеглядачами змушує його насамперед багато працювати над елегантністю своїх рухів, жестів. А для цього треба навчитися привабливо сидіти, стояти, рухатися. Кожне вимовлене ним слово повинно гармонійно єднатися із поглядом, посмішкою, ходою...

Будь-яка скутість диктора, недоречність його рухів, жестів чи посмішки, напруженість м'язів, закам'янілість обличчя тощо відвертає від нього увагу телеглядачів.

Навчальний посібник „Акторська майстерність” не тільки допомагатиме це усвідомити, а й вчитиме схильних до творчості молодих людей оволодівати секретами перетворення слова на вишукану емоційно-психологічну життєдайну енергію. Сповнене такою енергією слово здатне не лише привертати до себе увагу телерадіослухачів, а й тримати ту увагу належний час.

За таких умов кожне слово, вимовлене диктором, не зникатиме на шляху до телерадіослухачів, а створюватиме той фонічний місток, яким диктор впевнено крокуватиме до сердець телеглядачів і радіослухачів.

*Д.Г.Тимошевська,
член Української Світової
Спілки професійних учителів.*

Розділ I

Опанування акторською майстерністю

Навчальний посібник „Акторська майстерність” для студентів курсу кіно-, телемистецтва щедро прислужиться майбутнім дикторам та ведучим. Стане він у пригоді й телерадіожурналістам на їхньому творчому шляху, який вони торуватимуть до уваги телерадіослухачів.

Поняття „акторська майстерність” формально пояснюється так:

актор – виконавець, який діє, привертає увагу радіослухачів та телеглядачів, впливає на них, керує їхньою увагою...

майстер (майстерність) керівник, той хто навчає.

Кожному, хто мріє опанувати таїнами акторської майстерності в галузі кіно-, телемистецтва, спочатку не зашкодить хоча б візуально ознайомитися з професійними обов’язками, які щодня доводиться виконувати дикторам у телерадіоєфірі.

Аматорові може видатися, що акторові кіно-, телемистецтва набагато легше, ніж представникам інших акторських спеціальностей. Переймаючись подібними судженнями, варто було б зважити на те, що диктор має у своєму розпорядженні лише стілець, стіл, мікрофон, телекамеру і сухий, не завжди докладно викладений інформаційно-публіцистичний текст. І диктор зобов’язаний прочитати ту чи іншу інформацію так, щоб телерадіослухачі не тільки зрозуміли текст, не тільки встигали осмислювати все, що почують, а й щоб їм до душі припала творча манера ведучого.

Щоправда, робота актора кіно-, телемистецтва має істотну технічну допомогу, таку як: мікрофони, телекамери... Однак ці помічники не лише допомагають, а й вимагають від диктора належної вишуканості у мові, у поведінці перед телекамерою. Мікрофон є суворим і непідкупним контролером мови диктора. Він виявляє і підкреслює приховані мовні вади чи якісь інші недолугості, що є у диктора. Всілякі хиби у функціонуванні апарату звукоутворення, артикуляції і в цілому всього мовного апарату досить часто допомагає виявляти саме мікрофон.

Але варто зважати й на те, що кожен рік примножує і свої модноплинні вимоги до актора кіно-, телемистецтва. І хоча професійні обов'язки дикторів мало зазнали змін, але змінюється форма умов роботи дикторів. Це вже наслідок отих інтелектуально-естетичних змін і потреб, які щоденно відбуваються зі слухачами. Технічний розвиток і постійне вдосконалення телерадіоапаратури теж вимагає певних змін фаху диктора. І саме у такій плинності змін у галузі кіно-, телемистецтва, у психології телерадіослухачів дикторові й доводиться щоразу міняти засоби зведення емоційно-психологічних містків між студією та різновіковими слухачами. Для цього у диктора є лише слово, темп і ритм мови, тембр його голосу, чіткість логіки розкриття думки інформації, його особисте розуміння та відчуття телерадіослухачів.

Диктори, які постійно виходять у телерадіоэфір, змушені поступово розширювати і примножувати арсенал свого психологічно-творчого впливу на слухачів. Тож студентові під час навчання необхідно якомога раціональніше використовувати кожне заняття акторською майстерністю. Для прикладу візьмемо кілька невеликих за обсягом вправ. Ознайомлюємося з ними, визначаємо провідну думку і ставимо смислові акценти, які допомагатимуть майбутнім дикторам чіткіше розкрити ту чи іншу думку.

Вправа №1

Запропоновані нижче вправи треба кілька разів прочитати, щоб добре усвідомити їх зміст.

Нижня палата парламенту Канади – Палата громад одногосно визнала прикладом „відданості основним правам людини” діяльність митрополита Української греко-католицької церкви Андрія Шептицького (1865-1944) під час Другої світової війни. Про це повідомляє Конгрес українців Канади.

Пропозицію відзначити діяльність очільника найбільшої релігійної громади Західної України вніс до парламенту міністр громадянства, імміграції Канади Джейсон Кенні.

Канадські парламентарії відзначають, що „в найпохмуріший період історії Європи, під час масового вбивства євреїв і нацистської окупації митрополит Шептицький вголос виступив проти насильства у своїй проповіді „Не убий”. Завдяки його зусиллям врятовані понад **160** євреїв, один із яких був присутній на засіданні Палати громад парламенту Канади під час ухвалення рішення.

С. ГАРБУЗ

важко брехати в очі чесній людині
але треба

чесна людина вимагає інформацію
і стримувати в собі брехню дуже важко

С. ГАРБУЗ

я – це я!
але ти теж можеш сказати не збрехавши:
я – це я!
і вона може сказати:
я – це я!
кожен в місті теж
може сказати:
я – це я!
значить всі ми –
все людство –
це воістину –
одне суцільне – я!!!

І. КИРИЗЮК

Дощ
неначе крізь сито
полоще землю.
Воронячі гнізда

уже пусті.
По дорозі скаче
останній
опавший листок.
Уродила яблуна
в садкові
золотєє яблуко.
А в душі моїй
осіння
горич –
завірюха.

М. НЕБИЛЯК

Дорогою обшитою соснами
біжить дитина із сонцем в очах,
із сонцем розп'ятим
і вітри палають,
і сосни горять край шляху,
де дитина паде,
піднімається і далі біжить.
Дитина впита весняним соком
й польотом пташиним...
Дитина –
із сонцем розп'ятим в очах!

Л. ШЕВЕЛО

На пшениченьки покосах
відплило гаряче літо.
По студених сизих росах
йде, у сап'янці озуте,
Бабине, в тумані раннім,
наче білина, намітці і,
за звичаєм прадавнім,
пряде ниті шовковисті.
Бабі в поміч – промінці

й вітерець напотові,
щоб ті ниті-літунці
порозвішувать на трави,
розіп'яті на кущах,
заплести березі в коси,
розіслати по лугах,
де отав м'які покоси.

І. НИЗОВИЙ

Тут росте високосна трава-мурава
І верба на гнучкому коромислі
носить криницю,

Тут заходиш у ліс,
Мов у чисту святкову світлицю,
На узліссі забувши буденні слова.

Тут на сонячнім промені сохнуть хмарки,
А дощі заховалися в тінявих кронах,
І тендітної ліллі жовта корона
Величаво сія в ореолі ріки.

Зібрались дощі в Приайдар'ї
На пастівень,
І грому абстрактні арії
Лунають цілісінький день.
А небо так низько і близько,
Що наяву
Дзвінкою косою блискавки
Можна косити траву.

Пабло Пікассо знають усі. Проте, мабуть, не всі знають повний набір його імен. Ось як звати видатного майстра пензля: Пабло Дієго Хозе Франціско де Паула Хуан Непомукано Кріспіг Кріспіано де ла Сантісіме Трінідад Руїз і Пікассо.

Справа в тому, що Пікассо – іспанець, а в Іспанії такий пишаний набір імен – не дивина.

Посередній письменник говорив на людях:
– Справжня талановита людина завжди скромна. Чи чули ви, щоб коли-небудь про мене говорили?

Після ознайомлення з текстами треба їх прочитати:

- а) сухо і підкреслено офіційно;*
- б) спроквола, байдужо;*
- в) із захопленням, як надзвичайну новину;*
- г) із знуцальною насмішуватістю;*
- д) із доброзичливою посмішкою;*
- е) із романтичним піднесенням;*
- є) із драматичним відтінком у голосі;*
- ж) із фіглярськими інтонаціями в голосі.*

Виконуючи ці вправи, студентові треба вчитися відчувати і чітко аналізувати, яких змін набувають його логіка інтонацій, смислові акценти і психологічні відтінки за кожним разом прочитання тієї чи іншої вправи.

На перший погляд, таке виконання вправ може видатися за бешкетливість. Насправді ж це можливість майбутнім дикторам зрозуміти, що змінюється в їхньому особистому ставленні до тексту, який вони мають вкотре озвучувати.

Увагу слухачів першою повертає інтонація голосу диктора. Потім слухачі починають розуміти чи навпаки не розуміють, про що йде мова. А це вже й зумовлює сприйняття чи несприйняття дикторського трактування тексту.

Наступне завдання під час виконання студентом цієї вправи полягає в тому, щоб постійно віднаходити у кожному мовленому слові, у тембрі свого голосу, у темпоритмі мови оті дрібки тембрально-інтонаційного чару, які можна буде використовувати в майбутньому, щоб привернути до себе увагу телерадіослухачів. Однак індивідуально особистісний чар можна дуже легко знищити формальністю чи байдужістю самого диктора у його ставленні до тексту, який він озвучує.

На заняттях акторською майстерністю, читаючи той чи інший дикторський текст, студент вчитиметься впливати на телеглядачів і власним поглядом.

Але для цього студентові необхідно досягати такого рівня природності в опануванні текстом, щоб чітка мінливість почуттів, викликаних ставленням до інформаційного матеріалу, зливалася воедино з усім його еством. Лише за таких умов погляд диктора перетворюється на логічне продовження думки тексту.

Таким же виразно-смісловим продовженням тексту повинна бути й міміка, яка виражає творчу енергетику диктора. Повсякчас дикторові слід дбати про те, щоб голос його мав тембральну благозвучність і був легким для сприйняття слухачами.

Заняття акторською майстерністю допоможуть студентові відчутти міру прояву ним своїх почуттів та емоцій під час читання тексту. То може бути піднесеність, офіційність, емоційна знервованість, навіть грайлива бешкетливість. Та в усьому повинна бути принадність життєвої правди. Творча правда – це чітка міра, яка не ображатиме, не викликатиме у телерадіослухачів байдужості до почутого ними. В цьому і полягає акторська майстерність.

Загальне поняття „актор” аж надто багатогранне. Варто лише пригадати: актор драматичного театру, актор естради, актор оперного театру, актор цирку, актор оперети і багатьох інших представників цієї професії, – аби переконатися в цьому. Функціонально акторські обов’язки у кожного свої. Вони часто навіть істотно різняться між собою. А спільним у всіх акторів є те, що вони служать слухачам і глядачам.

Рівень акторської майстерності диктора або ведучого чітко простежуватиметься у ступені використання ним власної психіки, емоційності та в чіткій дієвості вимовленого ним слова. Працювати, тобто читати перед мікрофоном інформаційні тексти, дикторові треба так, щоб кожне озвучене ним у телерадіоефірі слово не просто привертало увагу слухачів, а ще й викликало у них цікавість до того, про що йтиметься далі.

Акторська робота в царині кіно-, телемистецтва є досить мінливою і копіткою. В той же час вона вимагає конкретності й

чіткості. Тож диктору на ниві кіно-, телемистецтва необхідно бути постійним пошуковцем своєї власної творчої манери і пам'ятати, що вся привабливість його індивідуальності проявляється в його голосі, в мові, в погляді, в міміці, в жестах і т.д., і т.п.

У процесі навчання майбутньому дикторові у пригоді стане будь-який інформаційно-публіцистичний текст, якщо він його осмислить і відчує душею. І кожному студентові курсу кіно-, телемистецтва вже з перших занять треба братися до ретельної роботи над самим собою.

„Працювати над самим собою” – поняття надто загальне. Спробуємо його конкретизувати. Працювати – це повсякчас намагатися осмислювати свій настрій, свої думки, бажання чи небажання щось робити і розуміти кожен свій вчинок. Усувати власні недолугості і, насамперед, мовні у спілкуванні з іншими. Відчувати творчу пульсацію своєї душі. Прагнути не просто усвідомити кожне слово, яке тобі належить вимовити, а й зрозуміти, як найкраще його подати сьогоднішньому співрозмовникові, а в майбутньому – телерадіослухачам. Чути в собі кожне слово, яке вимовляєш, і самому якомога вільніше почуватися у тому слові.

Упродовж такого творчо-пізнавального самоосмислення покликаний до творчості студент звертатиме увагу й на мінливість власного психологічного, емоційного або навіть фізичного стану під час відпочинку чи в процесі виникнення творчої роботи.

Творчо мислячого студента зацікавлять причини, які викликають мінливість його емоційно-психологічного стану. Зрозумівши їх, він вправно керуватиме інтонацією власного голосу, темпом і ритмом своєї мови, унормовуватиме будь-які зміни-переміни особистого настрою.

Практичні заняття акторською майстерністю допоможуть майбутнім дикторам не тільки по-справжньому відчувати, а й зрозуміти власні творчі можливості.

Під час занять студенти віднаходять засоби, що допомагатимуть кожному з них розвивати власний талант.

Виконуючи вправи з акторської майстерності, студент набуватиме творчого досвіду, вчитиметься звільнитися від

фізичного та нервового напруження, володіти своїм тілом, рухами, жестами, позбуватиметься скутості у поворотах голови й тулуба.

Осмілене і старанне виконання вправ сприятиме студентові у досягненні ним гармонійності власних думок, емоцій, почуттів, міміки, погляду. Успішність психологічного впливу диктора на слухачів залежатиме і від вправного володіння ним мовою. Саме тому всі без винятку вправи з акторської майстерності повинні супроводжуватися словом. Осмислення студентом тлумачного й етимологічного значення слова під час виконання вправ сприятиме зміні його почуттів і пульсації емоційності.

Вправа №2

Завдання вправ полягає в тому, щоб створювати чіткі психологічні образи природи і захоплене сприйняття людиною всього, що її оточує.

І. НИЗОВИЙ

Зійшли сніги,
Спливла вода,
Розвіявся туман.
Зелені верби обсіда
Пташиний караван.

Я. СЛАВУТИЧ

Млосна весна,
Синь березнева,
Буйно-ясна,
Криє дерева.

Я.СЛАВУТИЧ

Коли з-під неба голуба проламінь
Раптово з'явиться в навалі хмар, –
Тоді з душі спадає темний камінь
І грає серце – буйний полум'яр!

М. ЄРЕМЕНКО

Неспокійний вітер з нетерпінням
Налітає на ліси барвисті,
Де осіннє сонячне проміння
Застига в березовому листі.

М. ЄРЕМЕНКО

Про що – не знаю – щодоби
Шумлять дуби, шумлять дуби
Зеленим листям верховіть.
Про що б то їм, старим, шуміть?
Про що б то їм, старим, шуміть?

М. ЄРЕМЕНКО

Йде весна знайомою доріжкою
Привітати землю молоду –
Сонячною теплою усмішкою,
Солов'їним щебетом в саду.

М. ЄРЕМЕНКО

Наче гостя, усіма запрошена,
Вже весна гуляє у садку,
Білим цвітом яблунь запорошена,
В голубім фіалковім вінку.

Л.ШЕВЕЛО

Сьогодні в хаті моїй свято,
жіноче, ніжне, весняне,
навідало таки й мене –
й ширяють почуття крилато.

Бо на столі стоять тюльпани –
ці перші радощі весни,
і їх пелюсточки багряні
розгонять тіні навісні.

Л.ШЕВЕЛО

Я – перша крапля весняна
на зустрічі весни з зимою.
Мене промінчик взяв з собою –
то й вже була я не одна:
зростаючи із промінцем,
проталиною стала в полі,
хмаринкою на видноколі,
голубооким озерцем.

М. ЄРЕМЕНКО

А вітри, промоклі в росах,
В небі хмари розметали
І смуглявій ночі в коси
Світлі зорі заплітали.

М. ЄРЕМЕНКО

Нехай тополя молода –
їй не біда, їй не біда,
Бо шепче вітер поміж трав:
«Я ще нікого не кохав,
Я ще нікого не кохав».

Виконуючи вправи з акторської майстерності, обов'язково треба дбати про рівність дихання, звукоутворення, артикуляцію. В таких випадках найліпше використовувати фрагменти поетичних творів, і найкраще – ліричні, ба навіть дитячих віршиків, або жартівливу інформацію. Одначе наступні вправи будуть прозовими, щоб під час їх виконання слідкувати за тим,

аби студент вдихав тільки необхідну для життя кількість повітря. Виконувати вправи належить сидячи, стоячи, в рухові і досить тривалий час.

Вправа №3

У Лондонському філармонічному оркестрі за традицією всі музиканти були чоловічої статі. Ця традиція походить від славетного диригента оркестру сера Томаса Бігіма. Аргументував він свою ухвалу вельми просто, проте переконливо.

«Якщо ми візьмемо гарненьких музиканток, – говорить він, – то вони виведуть з ладу оркестрантів. Якщо ми візьмемо поганеньких, то вони виведуть з ладу мене».

Сер Томас помер в **1961** році. Та встановлена ним традиція неухильно збереглась аж до березня **1967** року. В цей день оркестранти зі здивуванням виявили на репетиції, що в їхні ряди «затесалися» чотири скрипалі. Честь ламання традиції належить новому головному диригентові Рудольфу Кемпе.

По лондонському телебаченню скрипалі були представлені англійській аудиторії. Не знаємо, які їхні музичні дані (вони не грали), але зовнішні незаперечно свідчать, що диригент вирішив вивести з ладу не себе, а оркестрантів.

Мопассан деякий час працював чиновником міністерства. Через кілька років у архівах міністерства знайшли характеристику на Мопассана. У ній було сказано: „Сумлінний чиновник, але погано пише!”

Про невдачу музиканта, що надокучив усім поганою грою, Діоген висловився:

– Слід похвалити людину за те, що, будучи таким поганим музикантом, вона все ж не кидає музику, займається нею і не стає злодієм.

Французький драматург та епіграматист Алексис Пірон переслідував Вольтера своїм глузуванням і епіграмами. Коли йшла репетиція «Семираміди», Пірон пророкував, що всі глядачі на виставі свистітимуть. У день прем'єри Вольтер, звернувшись до Пірона, сказав:

– Як бачите, не свистять.

Кому ж свистіти, коли всі позіхають, – відповів Пірон.

Коли польського письменника-сатирика Станіслава Єжи Леца запитали, чому він пише так коротко, стисло, він з посмішкою відповів:

– Мені бракує слів.

Редакторів сучасної літератури, у якого серйозно заболіли очі, відомий професор порадив перейти у відділ класиків, сказавши:

– Якби ви читали Флобера і Гоголя, безсумнівно, очі постраждали б у вас значно менше.

Регент засадив Вольтера в Бастілію, а саме тоді ставили Вольтерову трагедію «Едіп». Регентові вона надзвичайно сподобалася, і він помилував автора.

Коли Вольтер прийшов подякувати регентові, той сказав йому:

– Поводьтеся добре, а я про вас турбуватимуся.

– Буду безмежно зобов'язаний вашій величності,
– відповів Вольтер, – тільки про одне вас дуже прошу:
не беріть на себе турбот про моє житло!

У Вольтера був старший брат, богослов, так само старанно заглиблений в теологічну літературу, як Вольтер у поезію. Їхній батько інколи говорив:

– У мене виросли синки – два дурні: один дурень у прозі, другий – у поезії!

Якийсь шанувальник такою мірою переслідував Вольтера своїми листами, що у філософа урвався терпець і він надіслав своєму мучителю таку записку:

„М. Г., я помер і, отже, надалі вже не зможу відповідати на ваші листи”.

Марк Твен одержав анонімного листа, в якому було одне слово: „Свиня”. Наступного дня у своїй газеті він умістив відповідь:

„Звичайно я одержую листи без підпису. Вчора я вперше одержав підпис без листа”.

Одного вечора, накинувши на плечі свою шубу, туркменський поет Кеміне пішов до сусідів. І треба ж такому трапитися: біля самого порога він посковзнувся і впав. Як тільки зайшов до кімнати, його запитали:

Молла Кеміне, ти що, впав?

Ні, шуба звалилась, – неуважно відповів поет.

Чого ж такий гуркіт був? – здивувалися сусіди.

Мабуть, тому, що всередині шуби був я.

Італійський композитор Пуччіні, якимось прогулюючись по вулицях Мілана, зупинився біля шарманщика, який грав уривок з його опери «Богема».

- Це треба грати трохи швидше, - сказав Пуччіні.

Другого дня вуличний музикант стояв на тому самому місці. Поряд з його шарманкою красувався напис: „Учень Пуччіні”.

Одного разу Наполеонові вказали на вірші пасквільного змісту і вимагали покарати автора.

- Якби я й хотів покарати когось, - заперечив імператор, - то, звичайно, вас, а ніяк не автора, тому що ви образили мене далеко більше, осмілившись знайти в цьому описові подібності до мене.

Молоді люди, зустрівши незвичайно простору постать Крилова, не втерпіли, і з їхнього гурту почулося:

- Ох, яка ж суне хмара!

- І жаби заквакали, - спокійно відповів байкар.

- Ця соната нав'язна думками про кохану, - пояснював польський композитор Падеревський своєму учневі. - Її треба грати як пісню кохання, звернену до нареченої.

Молодий чоловік сідає за фортепіано. Через деякий час Падеревський вигукує:

- Слухайте, ви так граєте, ніби звертаєтесь до тещі.

Художник Дурнов, приятель Брюллова, надумав пожартувати з Брюллова і, показуючи на посередній живопис, мовив:

- Чи не здається тобі, що тут багато Брюлловського стилю!

- Ні, - відповів Брюллов, - тут, Іване, багато Дурнова.

Студент літературного інституту захищав диплом. Він читав морські вірші. Виступаючи з критикою цих віршів, Михайло Светлов сказав:

- Від моря можна брати ясність, синяву, грізність... Але нащо ж брати воду?

Якось Віктор Гюго вирушив у Пруссію:

- Чим ви займаєтеся? - запитав у нього жандарм, який заповняв спеціальну анкету.

- Пишу.

- Я питаю, чим ви здобуваєте кошти для життя?

- Пером.

- Запишемо: „Гюго. Торговець перами”.

Людина творчості – це особа, яка постійно і невпинно працює над усвідомленням себе, над розвитком свого таланту. Особи такого гатунку є діяльно спраглими. Вони переймаються своєю творчістю від ранку до ранку і щасливі з того. Процес творчості сповнює їхні душі передчуттям тривожно солодкої втіхи від втілення своєї мистецької фантазії в життя. Це нелегка, але життєстверджуюча перемога над самим собою. А усвідомлення потенціалу свого хисту є невичерпним джерелом для виникнення все нових і нових мрій, мистецьких пошуків, імпровізацій. А ті фантазії, які вже вчора чи позавчора втілені в життя, спонукають митця до нових творчих пошуків.

Тож, якщо творчі задуми невпинно нуртують душу митця, то зрештою вони розквітнуть новими і за кожним разом

вишуканішими досягненнями. Саме так і формується творча індивідуальність, все глибше й глибше занурюючись у неспокійний світ своєї душі. І – диво: чим більше вона втомлюється від таких пошуків, тим активніше пульсує в ній азарт, який і породжує та плекає все нові й нові творчі ідеї. Якщо відчуваєш, що творче начало спить у твоїй душі – його треба поступово і безперервно пробуджувати, виконуючи вправи.

Однак слід повсякчас пам'ятати, що творчість або є, або її немає. Відчувши, що душа твоя прагне творчості – її слід постійно окрилювати роботою. Спочатку це виконання вправ різних за змістом і настроєм. Працюючи над однією вправою, треба вправно і швидко переключити свій настрій на відтворення психологічного змісту наступної вправи.

Вправа №4

Цього року минає **65** років від депортації українців із їхніх корінних земель – Лемківщини, Надсяння, Холмщини та Підляшшя, на північно-західну територію Польщі. Ця насильна депортація, запланована ще у вересні **1944**-го советським і польським урядами, мала на меті стерти з поверхні землі будь-які сліди перебування українців на тих теренах – післявоєнна Польща мала стати мононаціональною державою.

Як подають польські офіційні джерела, метою військової операції під кодовою назвою „Акція „Вісла” було знищити активні сотні Української повстанської армії (УПА), які в той час перебували на тих теренах, і позбавити їх місцевої підтримки. Насправді акція була заздалегідь продуманим планом, „щоби вирішити українське питання в Польщі раз і назавжди”. Це переселення відбувалося силоміць трьома фазами: **1945**-го й **1946**-го до УРСР і остаточно, яке почалося **28** квітня **1947**-го – на понімецькі північно-західні терени Польщі. Загалом із

рідних українських земель виселено 500 тис.
українців.

Я. СЛАВУТИЧ

Коли в грозу поранена сосна,
Вона живицею вкриває рану,
Щоб ніжну гілку, буревійно рвану,
Не пойняла негода навісна.

М. ЄРЕМЕНКО

Чайки до хвиль припадають у морі.
Сонце весь день не ховається в хмарі.
Вулиці шумом клеkochуть просторі,
Пісня зрина на Приморським бульварі.

М. ЄРЕМЕНКО

Рожеві яблуні в саду
Вітають матір молоду,
А на землі фіалки сині,
Мов усміхаються дитині.

Л. ШЕВЕЛО

У зоряну купальську ніч
заговорили трави, звірі,
всі в злагоді та у довірі,
надсадно, з піддиванням
гука сич.

Творчий неспокій, який проявляється в емоціях диктора, не можна ототожнювати із побутовою нервозністю, яка руйнує психіку молодого людини. Емоційність повинна облагороджувати художника, підсилувати, уяскравлювати його задуми. Помірне використання диктором емоцій під час читання інформації

свідчить про його фахову впевненість і вправність. Саме така вправність дарує активний спокій слухачам. А подібний психологічний стан телерадіослухачам подарувати під силу лише тому дикторові, творчість якого палахкотить правдою життя, а не тліє удаваною правдивістю. Та будь-яка, навіть приваблива, брехня, прикрашена нібито благородумністю, дуже швидко набридне телерадіослухачам. Опанувати все це студент зможе на заняттях акторською майстерністю, за умови, якщо усвідомить, що творчості не вчать, творчості вчать. І вчать все життя у процесі пізнання самого себе і невтомного розвитку свого таланту.

Готуючи себе до роботи у телерадіоефірі, студентові необхідно дбати й про те, щоб у нього постійно була позитивна психологічна налаштованість до навчання. Для цього на заняттях акторською майстерністю треба вчитися розуміти своїх колег, осмислювати і поважати їхні переконання, уподобання, прагнення. Ретельно аналізувати свої власні. Тільки таким чином, уже під час навчального процесу закладатиметься основа для подолання нелегкого процесу психологічної адаптації молодого фахівця в тому колективі, де йому доведеться працювати.

Рівень опанування студентом акторською майстерністю простежуватиметься у його ході, погляді, рухах, посмішці, жестах, в активності його голосу тощо.

Але варто зважити й на те, що не всі студенти емоційно, фізично, психологічно готові до такого копіткого навчально-творчого процесу. І вже в першому семестрі дехто проявить і свою непридатність до поглибленого опанування акторським фахом.

Однак в тих молодих людей, яких природа обдарувала творчим хистом, образним мисленням і працелюбністю, в душах постійно нуртуватиме бажання творити, перебувати у мінливих творчих пошуках. Такого гатунку молоді люди кожну свою творчу дію піддаватимуть ретельному осмисленню:

- чому саме так я тут говорю;
- чому у мене саме такий емоційний стан;
- чому саме так я тут рухаюся;
- чому у мене саме такий темпоритм мови;

– чому саме так я тут жестикулюю і т.п.

Подібні питання виникатимуть тому, що для молодій людини із творчою душею процес опанування акторською майстерністю є поглибленим пізнанням самої себе.

Зрештою осібно, але якомога об'єктивніше самоосмислення сприятиме студентові у формуванні ним свого творчого „Я”. Така особа уже не дозволить собі когось наслідувати, комусь уподібнюватися. Із телерадіослухачами буде спілкуватися мовою, настояною на щирості власної душі. Саме такого гатунку мовців колись і називали медоустими.

Сьогодні культивується, як про мене, безглузда думка, що дикторові треба читати інформаційно-публіцистичний текст безсторонньо, неупереджено і не ілюструвати свого власного ставлення до того, про що йдеться в інформації.

Безумовно, що будь-якої ілюстративності уникати треба. Але якщо диктор є творчо мислячою особою, а не бездумним біороботом, якщо людина осмислено поважає в собі митця, то вона ні за яких умов не зрікатиметься особистісного сприйняття всього, що її оточує. І це буде правильно.

Ще раз наголошую, що дикторові ілюструвати своє ставлення до тієї чи іншої інформації, безумовно, не треба. Але слухачі повинні відчувати позицію диктора. До того ж на заняттях акторською майстерністю студент вчиться розуміти себе і розкривати своє творче „Я”. Отже, творче „Я” повинно проявлятися під час виконання ним вправ.

Вправа №5

Запропоновані інформації прочитати із захопленням, здивуванням, з недовірою, з байдужістю і т.д. і т.п., але спокійно, стримано.

А вдруге прочитати подані інформації уже підкреслено емоційно.

Повідомляємо, що в суботу, 21-го липня ц.р., відбудеться XXVI з'їзд СУОА (союз українських організацій Австралії) в Українському Народному Домі в Ессендоні. Початок з'їзду о 10.00 рано.

З'їзд буде присвячений 65-літтю поселення українців в Австралії та 45-ліття СКУ.

У цей час планується бенкет увечері 21-го липня 2012.

Найближчим часом управа вишле повідомлення про порядок нарад.

2012 рік є роком 80-ї річниці Голодомору. Управа СУОА закликає управи громад кликати стейтові комітети, щоб уже в кінці листопада ц.р. почалося вшанування жертв Голодомору та проведені акції для визнання Голодомору геноцидом.

Деякі партії підтримують ідею не повного скасування депутатської недоторканності, а її обмеження. „Йдеться не про скасування. Йдеться про те, що є імунітет депутатів, але він зніщується. Тобто по депутату можна вести слідство. Може бути суд, але не може бути арешту щодо депутата”, – сказав нардеп від ПР Володимир Олійник у коментарі радіо „Свобода”.

Протестуючи проти ув'язнення колишнього прем'єр-міністра України Юлії Тимошенко та порушення її прав, численні політики Німеччини відмовляються від візиту до України під час Євро-2012 та висловлюють своє бажання відвідувати матчі виключно в Польщі.

За словами голови комітету німецького парламенту (Бундестагу) з питань зовнішньої політики Рупрехта Поленца, якого цитують у четвер численні німецькі видання, «чинний президент України, ймовірно, зацікавлений в тому, щоб споглядати за грою з трибуни не без присутності міжнародних гостей».

26 квітня відзначаємо чергову річницю Чорнобильської аварії. У цей день закликаємо Вас організувати по громадах та по рідних домах акцію „Запалимо свічку” в пам'ять жертв Чорнобильської аварії.

Закликаємо громади організувати по парафіях відправлення Панахид за постраждалими в цій аварії.

Закликаємо Вас звертатися до членів парламенту, щоб у цей час прийняли резолюцію в справі Чорнобилья, щоб світ не забув про цю страшну подію.

Л. ШЕВЕЛО

Чорнобиль, наче та мара,
в якій кров тягуча, біла,
не обминає ні двора –
поліський край заповонила.

Л. СТРЕЛЬНИК

Чорнобильську біду вустами переможем –
Хай Бог нам помага, бо ми самі не можем.

Коли людина, тим паче юна, перебуває у швидкому русі, вона не звертає увагу ні на своє дихання, ні на звукоутворення, ні на артикуляцію І, зрештою, шкодить цим своєму здоров'ю.

Варто кожному студентові курсу кіно-, телемистецтва пам'ятати, що мова диктора має бути пружною і тембрально благозвучною. Дбаючи про правильність своєї мови, слід уникати будь-якої штучно твореної звукової ефектності, бо від такої мови віє неправдою. І через досить короткий час така неприродність мови викликатиме у слухачів дратівливість. Тож варто пам'ятати, що телерадіослухачам потрібне не тільки

інформаційне повідомлення, кожен з них прагне ще й відпочинку для своєї душі. А такі миті диктор може дарувати телерадіослухачам темпоритмом своєї мови, тембром голосу, логічною паузою тощо. До того ж секундні відпочинки потрібні й самому дикторові. Адже йому щомиті треба зацікавлювати слухачів, викликати у них довіру. А це під силу лише тому диктору чи ведучому, який вправно і досить доречно використовує свою міміку, погляд, жести, рухи, повороти голови тощо.

Ми вже з'ясували, що диктору не варто створювати образи якихось драматичних героїв, але ж йому щоденно необхідно формувати власний привабливий образ співрозмовника для мільйонної аудиторії слухачів. Саме тому акторові кіно-, телемистецтва треба вміти легко ходити, чарівно посміхатися, інтригуюче сидіти в кріслі, скромно, але підкреслено велично сидіти на стільці перед мікрофоном і т.д. і т.п.

Але ж це ті засоби, якими диктор прямо чи опосередковано впливає на увагу слухачів. На заняттях акторською майстерністю слід не лише оволодіти згаданими засобами, а й якомога вправніше індивідуалізувати їх.

Процес опанування фахом актора кіно-, телемистецтва своєрідний ще й тим, що тут студентам не читаються дидактичні лекції. Лекційний матеріал, який є необхідним для студентів, логічно влітається у конкретні індивідуальні заняття кожного студента. Тож тему будь-яких дидактичних настанов опосередковано визначає сам студент своїм виконанням вправ. Саме під час виконання вправ він виразніше розкриває власні позитиви, недоліки, формуючи свою творчу манеру. На заняттях акторською майстерністю студент працює фізично, психологічно, емоційно, якщо його не присильють цим займатися. Справа в тому, що навіть мінімальне примушування студента виконувати ту чи іншу вправу нищить в ньому його творче „Я”. Отже студент сам своїм бажанням чи небажанням працювати під час занять вирішує свою подальшу професійну долю. Не є таємницею, що на навчання приходять молоді люди із досить різними намірами. Одні, справді, мріють працювати в галузі кіно-, телемистецтва, і вони, не залежно від рівня свого хисту, як правило, працюють на заняттях, щоб задум їхній

здійснився. Дехто ж, навіть маючи відповідний хист, лінується його розвивати. Працює спроквола.

Інші приходять навчатися тільки з метою, щоб мати диплом про вищу, та ще й творчу, освіту. А працювати в цій галузі вони не збираються. Істотно, що й рівень виконання такими студентами вправ буде різним і матиме відповідні наслідки.

Успішність процесу оволодіння акторською майстерністю залежить лише від студента та його таланту. Одначе викладачеві за будь-яких умов і особистих намірів кожного студента на заняттях акторською майстерністю необхідно культивувати творчу етику спілкування між молодими людьми. Зумовлено це тим, що переважна більшість студентів – особи творчі і мають досить вразливу психіку, яка може вилитися у нестримність під час прояву ними своєї емоційності.

Але саме виконанням творчих вправ такі емоційні студенти зможуть не тільки врівноважувати спалахи свого самолюбства, а й облагороджувати їх. Наголошую – *облагороджувати*, а не гасити, нищити. Усвідомлення юною творчою особою відповідальності перед собою і колегами формуватиме етику її спілкування в колективі. Етика творчого спілкування між студентами полягає в повазі до думок, мрій, переконань, прагнень кожного окремо, а це зрештою і кристалізуватиме їхні творчі особистості. Критичні зауваження однокурсників щодо виконання їхніми колегами творчої роботи повинні обов'язково бути, але формулюватися – тільки через призму власних творчих роздумів. На кшталт: "А я зробив би, можливо, ось так...". Навіть будь-який натяк на категоричність чи зверхність оцінки має бути відсутнім. Така форма критичних зауважень змушуватиме студентів до індивідуального мислення у сприйнятті роботи колеги. А творчі роздуми колег допомагатимуть тому студентові, роботу якого обговорюватимуть. Обмірковуючи зауваження однокурсників, студент ще раз поринатиме у вир власної творчої лабораторії. Можливо, щось перегляне, переосмислить, нівелює чи навпаки уяскравить. І це вже буде наслідком творчої дії всього курсу.

Пам'ятаймо, що на заняттях акторською майстерністю поступово формується творча впевненість, рівень якої відразу ж

простежується у вправності студента володіти своїм тілом під час ходи, у його вмінні користуватися мімікою, поглядом, жестами, рухами тощо. В процесі навчання відпрацьовується індивідуальна естетика позури тіла під час сидіння в кріслі, на стільці, перед мікрофоном. Лише під час виконання вправ студент зрозуміє, що наслідувати когось у своїй творчості означає зневажати самого себе, лишатися на позиції самодіяльного ремесла. Імітувати когось, уподібнюватися комусь – це незграбними обрисами творити безглуздя. Студент збагне, що у будь-якій імітації відсутні думка, логіка, розвиток творчо-сюжетної лінії, почуття, емоції, зрештою душа виконавця.

Тільки під час практичних занять акторською майстерністю студент поступово засвоюватиме майже догматичні професійні настанови:

- я озвучую слово, значить, я вже осмислив те слово;
 - я озвучую слово, значить, я вже сповнив його власними переконаннями, емоціями;
 - я озвучую слово, значить, я обігрів те слово почуттями власної душі;
 - я озвучую слово, значить, на моєму обличчя квітне привабливість;
 - я озвучую слово, значить, моя міміка, уста, жести, кожен рух є елегантними, вільними, розлогими;
 - я озвучую слово, значить, я не дозволяю собі будь-якої творчої неорганізованості, а тим паче безтактності в поведінці;
- я озвучую слово, значить, мова моя чітка, правильна, вишукана.

І найкраще ці професійні настанови можна перевірити, виконуючи запропоновані нижче вправи.

Вправа №6

Салон меблів «4 кімнати». Ці ексклюзивні меблі стануть справжньою прикрасою вашої оселі і створять неповторну атмосферу розкоші. Створення затишку

та комфорту – це для нас більше, ніж робота, це філософія комфорту – салон меблів «4 кімнати».

Ярмарок «Арбат» запрошує на розпродаж турецьких товарів.

Ціни нижчі за ринкові на **30%**. З **24** по **30** травня з **9.00** до **19.00** у приміщенні Луганського цирку.

Широкий вибір літнього одягу та взуття.

База відпочинку «Дельфін» – м. Маріуполь, сел. Мелекіно – запрошує вас на літній відпочинок. Приймаються замовлення від організацій і приватних осіб.

Кафе «Парк» запрошує всіх луганчан і жителів області на свій другий день народження **27** жовтня о **20.00**.

До уваги керівників підприємств, організацій, закладів та приватних підприємців!

У зв'язку з реформуванням дозвільної системи, для спрощення процедури реєстрації, прийому і видачі документів дозвільного характеру, налагоджена робота Єдиного дозвільного центру.

Надати матеріали, отримати дозвільні документи та просто проконсультуватися Ви зможете в управлінні.

Державне управління охорони навколишнього природного середовища стомилися від стресів буденного життя?

Поновити та примножити життєву активність Вам допоможе санаторій-профілакторій «Енергія». До ваших послуг: електросвітлолікування, кабінет фіто- і кисневої терапії, кабінет масажу, зала лікувальної фізкультури, тренажерна зала, сауна, басейн, солярій. Лікування захворювань опорно - рухового апарату, серцево - судинної, травної і дихальної систем. Висока якість обслуговування та доступні ціни.

В санаторії - профілакторії «Енергія» піклуються про Ваше здоров'я.

Шановні громадяни! **12 жовтня 2007 року з 16.00 до 17.00** відбудеться «гаряча» телефонна лінія з начальником відділу кримінальної міліції у справах неповнолітніх УМВС України в Луганській області: За телефонами **559- 225** або **559-195** ви отримаєте відповіді на питання, які вас цікавлять.

Повідомляємо всім в'язням нацизму, хто воював з німецько - фашистськими загарбниками у **1941 - 1945** роках, а потім потрапив до німецького полону, про те, що вони мають право на матеріальну допомогу з німецького боку.

Два ярмарки разом – «Луганські каштани» та «Українська якість –» з **19** листопада в Українському драматичному театрі на двох поверхах. Взуття, костюми, трикотаж. Нові колекції шкіряних виробів, широкий асортимент дублянок, пальт, курток. Ціни нижчі за ринкові. Представлено **60** підприємств із **30** міст. У ярмарку бере участь спеціаліст з мануальної терапії – масаж, консультації. Кожному **50** покупцеві – приз. Поспішіть на ярмарки з **19** по **23** листопада з **10.00** до **19.00** в Українському драматичному театрі.

До уваги керівників підприємств, організацій, населення! Луганське лінійне виробниче управління магістральних газопроводів доводить до відома всіх громадян, що для забезпечення нормальних умов експлуатації, виключення можливості ушкодження газопроводів встановлена охоронна зона, обмежена умовними лініями, залежно від діаметру газопроводу від **100** до **350м** з кожного боку від осі газопроводу.

Сільськогосподарські роботи в охоронній зоні проводяться з мінімальним залученням людей.

В охоронній зоні без письмової згоди ЛЛВУМГ категорично забороняється зводити які б то не було спорудження.

Порушення закону України про трубопровідний транспорт спричиняє адміністративну, громадянську і кримінальну відповідальність.

Ми зробили це! І цим пишаємось!

1 лютого ми відкриваємо «Ярес» – новий меблевий салон Луганська. «Ярес» – це класичні та сучасні меблі для кухні, це італійський дизайн плюс німецька якість. Салон представляє ексклюзивні дитячі кімнати

Ресторан "Мисливець" – один з небагатьох ресторанів східної кухні, в якому так приємно відпочивати . Адже відомо, що Схід – справа тонка. Чому саме Схід? Причина в одвічному прагненні Світової Карті освоювати нові простори, а шматочок найстрокатішого і найзагадковішого материка Азія, мабуть, один з найласіших. Знайомтеся зі смачною, соковитою й ароматною кухнею східної країни –

Узбекистану, додатково: кальян, лаундж-бар, місце для тих, що не палять, виїзні банкети, зонування наметами.

«Спецвузавтоматика» разом з корпораціями «Інтел» і «Майкрософт» запрошують керівників комп'ютерних служб і фахівців з інформаційних технологій підприємств і організацій на спільний семінар: «Комп'ютери і сервери Р-лайн на базі процесорів «Інтел Коа Дуо» і операційних систем «Майкрософт» – новий рівень продуктивності. Платформа «Майкрософт 2007».

Всеукраїнська громадська організація „Всеукраїнська профспілка працездатних інвалідів” оголосила Перший Всеукраїнський недержавний фестиваль творчості інвалідів «Неспокій серця».

Учасниками фестивалю можуть бути особи з обмеженими фізичними можливостями (інваліди 1, 2, 3 групи), всіх нозологій, без вікових обмежень. У фестивалі можуть брати участь окремі митці та творчі колективи. Номінації фестивалю:

декоративно - ужиткове мистецтво;
художня творчість;
виконавчі види мистецтва;
театральне мистецтво;
літературна творчість;
фотографія;
моделювання і дизайн;
наукова творчість;
спеціальна номінація : «Девіз: Перемога!»;
дитячі номінації.

Що нового в сучасній медицині?
Над чим працюють медики Луганщини?
Як зберегти красу і молодість?
На що хворіють «зірки» шоу-бізнесу?
З чого приготувати смачну і корисну їжу?
Чим лікувати домашніх тварин?

Все це ви можете знайти в «Медицинской газете для Вас» – єдиному в області науково-популярному виданні про здоров'я.

Передплатити «Медицинскую газету для Вас» можна в будь-якому поштовому відділенні.

Запитання.

- 1. Що означає поняття „Акторська майстерність”?*
- 2. Який різновид акторської професії?*
- 3. У чому особливості акторської майстерності фаху кіно,- телемистецтва?*
- 4. Яку позитивну і негативну роль відіграє мікрофон у роботі диктора?*
- 5. Чим найкраще визначати рівень акторської майстерності диктора?*

Розділ II

Виразність погляду

Очі диктора, ведучого мають важливе значення у творчій професії актора кіно-, телемистецтва.

Саме погляд диктора розпочинає зводити місток до сердець телерадіослухачів. І це логічно, адже очі людини, а тим паче особи творчої, є виразником її думок, емоційності, почуттів.

У людини мистецтва погляд виграє мінливістю її творчих пошуків. Творча особа у полоні своїх світлих чи сумних роздумів лине в безмежну далечінь на хвилях власних, не завжди реальних, але романтичних мрій. В очах митця палахкотять його задуми, пошуки шляхів до рішень якихось його творчих задумів.

Взагалі погляд будь-якої людини досить мінливий. Він багато разів на день сповнюється похмурістю, байдужістю, вимогливістю, настороженістю, привітністю, погрозами, обуренням, доброзичливістю, розпачем, спокоєм тощо. У погляді людини може замиготіти турбота, заваба, благання, лукавість, зневага, недовіра, надмінність, сумнів, захоплення, біль, покора, грайливість, сарказм, розгубленість, підозра, невдоволення, цікавість, бажання, прагнення, сором, докір, лютя і т.д., і т.п.

На заняттях акторською майстерністю є можливість працювати над емоційно-психологічною чіткістю погляду.

Погляд може бути зизим (косоокий), може бути з-під лоба, може бути прямим. Однак будь-який погляд диктора повинен містити в собі пульсацію того емоційного стану, яким повниться його душа чи якого вимагає зміст інформації.

На заняттях акторською майстерністю студент навчиться „блукати” поглядом, „впиватися” поглядом, „обпалювати” поглядом, „ловити” поглядом, „міряти” поглядом, „креснути” поглядом і т.д. Такого ґатунку вправи бажано доповнювати сміхом, здивуванням, здивуванням тощо.

Над психологічно осмисленим наповненням погляду тим чи іншим емоційним відтінком, у якому чітко простежитися і фізичний стан людини, необхідно працювати досить ретельно, належно виконуючи відповідні вправи.

Під час виконання вправ студентові необхідно дбати про те, щоб поетичний рядок світився у його погляді, розкриваючи психологічний, емоційний і навіть фізичний смисл, який він вкладає у кожне слово.

Вправа №1

В. Симоненко

ВЕСІЛЛЯ ОПАНАСА КРОКВИ

Ніхто не розумів, що гелготів довготелесий та сухорібрий каратель. Але всі бачили, як з його рота виповзали гадюки. Вони довго сичали у вухах, а потім їхнє сичання перекладав на людську мову переляканий учитель із сусіднього села.

– Він каже, що під вашим хутором вчора застрелено троє солдатів. Якби це трапилося тут, вони б забили всіх до одного. А так хочуть повісити лише тих, у кого в сім'ях є партизани. Якщо ж ви не видасте партизанських родичів, то будете знищені всі.

Двісті дідів, бабів, жінок та дітей стояли під божевільно гарячим сонцем, але їм було холодно. Цівки морозу струменіли з чорних отворів автоматів і кулеметів, націлених у всіх разом і ні в кого зокрема. Над натовпом висіли переджнивна спека і передсмертне мовчання. Потім знову з есесівського рота поповзли гадюки.

– Він каже, що ви можете мовчати ще десять хвилин, а тоді він зведе стріляти.

Десять хвилин бігали зморшки по чолах, десять хвилин стікало мовчанням сонце, десять хвилин задубілими очима вдивлялися в закручений шпорищ, ніби хотіли віднайти в ньому який порятунок. Потім натовп заворушився, і озерце людей вихлопнуло наперед тисячолітнього Опанаса Крокву. Він забув навіть уклонитися людям, а пішов прямо на вчителя.

– Скажи цьому кнурові, що то мої сини забили тих вилупків. І ще скажи, хай не сміють мене бити, бо я коростявий. Хай просто вішають.

– Скільки ваших синів у лісі? – переклав учитель запитання есесівця.

– Та всі до одного.

– А хто у вас є дома?

– Була баба, та вмерла.

– А щоб тобі язик не відсох! – висунулася з юрби сива жіноча постать, хіба на яке століття молодша від Опанаса.– Живою мене до могили кладе, та ще й прилюдно. Не втечеш ти від мене, іроде, і на той світ.

Есесівець реготав довго і смачно, коли вчитель переклав йому цей монолог старої.

– Це ваша баба? – спитав Опанаса.

– Угу. Моя. А чия ж іще?

– Правду казав дід, що ваші сини в партизанах? – допитувалися в баби.

– А правду. Хіба такий збреше? Усі соколята наші в лісі гніздяться...

Їх повісили на гігантському в'язі біля колишньої церкви. Здивованими очима дивилися вони на врятованих ними людей і показували вслід карателям свої сині прикушені язики.

Опанас Кроква зроду не мав дітей, а баба Оріся, що поєдналася з ним вірвовкою, ніколи не була його дружиною. Кажуть, у юності вони дуже кохалися і хотіли побратись, але батьки не дозволили. Видали Орісю за багатшого.

Може, це правда, а може, людська фантазія творить нову легенду про велику любов, яка вже на смертному одрі зачала життя.

В. ВОВК

Я не знаю, чия рука колише

Цю сіть, до спочинку розп'яту.

Де берег мариться білим.
Час щідить пісок з долоні в долоню,
І смерть, може, стукнула легко об шибу
Гілкою чорних акацій.

В. ВОВК

Який пахучий нині день!
Я йшла домів повільним кроком,
Ми стрінулися ненароком,
Де жабуринням річка йде.
Глянь! Під мостом у ніжнім гіллі
Золотодош, чарівний кущ!
Стряслась роса діткливих гущ,
Лизнули ноги зимні хвилі.
І загули вгорі хрущі
(Аж полягали шовком трави!),
Що в молодий і спраглий травень
Ми крали золото й дощі.

В. ВОВК

Танок ліан і вибухи алое
У прадень раю.
Пальми, ранкові віяла,
Роздмухують жар квітів.
Восковий золотодош
Сталактитом скапує у вічність.
Гладіолус на сонці
Сліпить мечем архангела.
Звірив з тіней зелено обрамлює тиша.
Вузкий потік між ірисами
Розбивається в аметисти.
Ми – перші люди, одягнені в листя
З багатих форм.

що з вином
розвела чорний гріх.
Навстіж там ніч під устами
і димом.
Там щастя купують за розмінаний
сміх
самотні мужчини.

Хай мій образ гіпсують
сніги
лапатим жасмином.

М. ВОРОНИЙ

Зорі-очі, очі-зорі
Тут і там,
Тут зорять – до дна прозорі,
Там зорять – як іскри в морі...
Зорі-очі, очі-зорі,
Я співаю вам!

Хай не криють хмари темні,
Зорі, вас,
Бо мені і так таємні
Ви – земні і ви – надземні...
Хай не криють хмари темні
Вас у пізній час.

Сяйте, зорі! Сяйте, чисті!
Лийте світ!
Бризки сійте променисті,
В душу вийте сни барвисті...
Сяйте, зорі, сяйте, чисті!
Сипте огнецвіт!

Зорі-очі, очі-зорі
Тут і там,
Тут жагучі, тут дівочі;
Там блискучі, там урочі...

Зорі-очі, очі-зорі,
Я співаю вам!

О. ШАЛАК

Із осінньої радості спогадів
Я виловлюю тихих павучків,
Які снують мені слова,
Цілу ніч вигадують хитромудрі сіті,
Вранці я гублюсь у тім плетиві
І обриваю тонесеньку павутинку
Останнього вірша...

О. ШАЛАК

Слова
Страшними бджолами гудуть
І п'ють із мого серця кров.
Як мед збирають...
Та хто ж вам вулик витеше,
Коли у мене кров із серця
Випито?!

О. ШАЛАК

Коли я знову шукала собі хату –
Ти ніс дзеркало.
І тобі хотілося його розбити,
Бо у моєму дзеркальному світі
Не було тебе.
Хіба ти знав,
Що все життя ти носитимеш
Дзеркало,
В яке я боятимусь подивитись,
Щоб не настрашитись
Самотності!

О. ШАЛАК

Ти ідеш, розсуваючи плечима
Високу траву дощу.
Міцне стебло спокою зірвано.
Ця квітка отруювала,
Мучила нас обох.
Ти біжиш, ховаєшся від дощу –
У хаті він стає густою ропою,
Заливаючи тобі очі...

Р. ТРЕТЬЯКОВ

З мого життя пішла любов,
Тихенько причинивши двері...
Я сам сиджу в осіннім сквері:
З мого життя пішла любов.
 Ще айстра пробує цвісти
 Із відчайдушністю кокетки.
 І жовте листя, як абетка
 Давно прочитаних листів.
Оця передзимова тиша.
Чому мені ти в серце б'єш?
І дощ змиває текст з афіші
Відіграних ролей і п'єс.
 Рекламне згашене горіння.
 Лиш ледве мерехтить неон.
 Пішла зі сцени героїня,
 Бо вже закінчено сезон.
І зупинить її не смію,
Бо в серці ні жалю, ні зла.
Бо розумію, розумію,
Що це від нас любов пішла.

В. ПОЛИНОК

Весна промінне винайшла перо
І голос –
Щось вигадує капіж,
Напівпуті до квітня
Перший стриж,
А в серці поселилося тепло,
Мов перелітний птах.

В. ПОЛИНОК

Любив – ніколи не розлюбить.
Тим гордим болісним крилом
Востанне (– вперше!) приголубить,
Дощем пройде за цим вікном
І яблуні в тяжінні цвіту
Засвітить із семи підків
В півнеба райдугу на літо.
Немов свою живу любов...

Виразний своєю конкретністю погляд диктора – це його надійний творчий помічник. Погляд диктора допомагає йому розкривати й уяскравлювати смисл інформації, сприяє слухачам у процесі сприйняття ними почутої інформації.

У блиску очей диктора має промінитися настрої інформацій, які він озвучує.

І якщо очі диктора, ведучого сповнені іскристістю думок – це означає, що він розуміє, **про що** говорить, **з якою метою** говорить, **кому** говорить і **чого прагне досягти** цим повідомленням тощо.

О. КОВЕРКО

Сьогодні я люблю,
бо вся моя уява в квітках,
твої долоні в пелюстках.
Ми вийшли з міста

на оболоню запашних лісів
і з смаком соковитої зелені
на розцілованих губах
зустріли весни
привабливу присутність.
Вона розложила свої зелені стегна
перед сонцем зору
і втягнула нас
похапливими обіймами віддихів
у червоне гроно теплих ягід.
Сьогодні ми квіти.
Ми похилили свої голови
перед жагою сонця
і почали сповідь
про сочисті барви почувань.

Т. КАРАБОВИЧ

ти мене чекаєш
я на тебе жду і гаснуть
люстри небес над нами
всі зела від яких береться гріх
виращуєш у своїм саду
напариш любистка і омели
і шепчеш слова
кохаю
кохаю

І. МАКАРИК

П'янію від повного келиха щастя,
що обливає мене свіжим дощем доброти,
пульсує, просякає кожну клітину тіла,
до самої істини мого буття,
де сяє та зірниця,
яку ти мені подарував.

В. ІВАЩЕНКО

Для декого добро — неначе гра:
На гривню зроблять,
а кричать на двадцять.
Є принцип анонімності добра:
Твори його, але не вихваляйся!

В. ІВАЩЕНКО

Місяці вже для нас, як година —
Стільки справ і турбот день у день!
Щоб відчути, що ти є людина,
Час від часу тікай від людей.

В. ІВАЩЕНКО

Що нас гнітить? Що душу піднімає?
В якій би скруті жити не прийшлося,
Не мучся тим, якщо чогось не маєш,
Навчись радіти, маючи хоч щось!

В. ІВАЩЕНКО

Якщо у тебе є який талант,
То будуть вороги обов'язково!
Бо бездарі від заздросців готові
Паплюжити й ганьбити все підряд!

В. ІВАЩЕНКО

Хоч де, хоч як би доля нас носила,
Хоч кожному написано своє —
Жіночий погляд надає нам сили,
Нагадує мужчинам, хто ми є!

В. ІВАЩЕНКО

Не відкладайте радощі нізащо!
Сьогодні будьте щирі і відкриті!
Не треба жити тим, що буде краще!
На тлі смертей це щастя —
просто жити!

В. ІВАЩЕНКО

Не все життя записано у долі.
Вона дає можливості і тільки.
А що, коли, кому, за що і скільки —
Залежить вже від розуму і волі!

В. ІВАЩЕНКО

Якщо тобі лестять багато,
Приховуючи ікла вовчі,
Ти мусиш усмішку тримати,
А висновки робити мовчки!

В. ІВАЩЕНКО

Азарт роботи знаємо з тобою.
Працюєм більше і живемо краще.
Без щирості, без ніжності й любові
Спокійно можна жити!.. Тільки нащо?

В. ІВАЩЕНКО

Дарунків доля нам не піднесе.
Як всі, сам дбаю про своє багатство:
Насамперед, це одностороннє братство
І та душа, яка понад усе!

В. ІВАЩЕНКО

Не хочу жити просто так!
Я можу тільки чимось жити:
Кохати, мріяти, творити,
Щоб слід залишив день прожитий,
Життя щоб мало сенс і смак!

В. ІВАЩЕНКО

Смішне чи прикре скоєне тобою?
Є проба, перевірена не раз:
Як можеш посміятись над собою,
То з гумором у тебе все гаразд!

В. ІВАЩЕНКО

Вгамуйсь! Не рвись у перші!
Будеш битим.
Лиш прикрощі нас мудрості навчать:
Ніколи грошей всіх не заробити
І не перелобити всіх дівчат!

В. ІВАЩЕНКО

Чому старішаємо так зарані?
Нам хочеться всього і чимскоріше!
Як ти — господар, а не раб бажання,
Життя стає багато цікавішим.

В. ІВАЩЕНКО

Живи, живи, іронізуй зухвало
Над витівками пристрастей людських!
Твій прийде час — і буде місця мало:
Ще будеш ти благословляти їх!

В. ІВАЩЕНКО

Дівчата люблять сильних і крутих,
Відомих, наглуватих і багатих.
А щастя в тому, щоб зустріти тих,
Хто вміє розуміти й цінувати!

В. ІВАЩЕНКО

Люблю я ліс при будь-якій погоді!
У небесах розчинюються біди.
Чи ви помітили: краса природи
Підштовхує нас у людські обійми!

В. ІВАЩЕНКО

Промучившись, проплакавши,
простивши
Образи і великі, і малі,
Я зрозумів, що розум дав Всевишній,
Аби шукати радість на Землі!

Л. ШЕВЕЛО

– Душа від Бога, вічно суща, –
мені заповідала мати, –
про душу необхідно дбати,
аби не стала завидюща,
підступна, непомірно мстива,
була привітна, доброчинна,
у бідах люду – неповинна,
до старших, немічних – поштивна.

І. МАКАРИК

Неспокійна душа
Прагне жевріти
У вічному слові.

Життєва снага,
Притоптана
Запорошеними усмішками,
Палає в сухому чорнилі,
В точності неточних слів.
Неспокійна душа
Втікає
Від попелястих облич
І горнеться до спокійних обіймів
Гарячих слів.

Л. ШЕВЕЛО

Гоню від себе духів злих,
які обсіли, наче оси,
блакить землі в очах моїх,
і серце жде на чисті роси.

І. КИРИЗЮК

Холодні,
Височезні камінні стіни
Ховають в собі
Староруські розписи
У спорохнявілих рамах.
Стоять лемківські святії
Нема кому їх напоїти
Співом церковного хору.

Л. ШЕВЕЛО

Космічний розум – вища сила,
в повір'ях предків – Боже око,
що в душі проника глибоко;
це віра, що людей зцілила.

Л. ШЕВЕЛО

Космічний гість –
це вже не тайна,
колись під сімома замками,
він появляється між нами –
і незбагненність притаманна.

Запитання

1. *Що ви вкладаєте в поняття „мріяти” і „впиватися” поглядом?*
2. *Яка може бути психологічна різновидність поглядів?*
3. *Чи залежить емоційне наповнення погляду людини від її фізичного стану?*

Розділ III

Посмішка – виразник щирості

Коли йдеться про міміку, то не можна обминути і посмішку. Адже посмішка – це не тільки своєрідний вираз обличчя, в якому найактивніше себе проявляють уста, щоки, вилиці, очі тощо. Посмішка – це не лише радість, веселощі, а й іронія, глузування, інколи – навіть і злість.

Посмішкою людина виражає своє позитивне чи негативне ставлення до когось або до чогось. І кожна посмішка, залежно від свого психологічно-емоційного забарвлення, є своєрідною і несе в собі певне психологічно-сміслові завдання.

Весела посмішка.

Посмішка провини.

Посмішка глуму.

Посмішка, якою прагнуть заспокоїти.

Посмішка лукава, зваблива.

Посмішка закоханої людини.

Посмішка ображеної людини.

Скептична посмішка.

Посмішка зневаги.

Посмішка недовіри.

Посмішка, породжена прагненням когось розрадити.

Посмішка, адресована маленькій дитині.

Посмішка ніяковості.

Щира приятельська посмішка.

Посмішка, породжена роздумами.

Вправа №1

Прочитати весело, безтурботно.

Умова

Прийшов якимось до Агатангела Кримського студент і питає:

– Чи прийняли б ви мене до себе на роботу, якби я почав вивчати ті східні мови, які ви знаєте?

– Ні, але прийму вас дуже радо, якщо ви вивчите усі ті європейські мови, яких я не знаю.

А вірші як?

Один поет запитав молодого Сосюру:

Володю, ви не боїтеся смерті ?

Ні, не боюся, – зразу рішуче відповів він; потім замислився і додав:

Тільки віршів шкода.

Різниця

В одному товаристві виникла розмова про східні мови.

А. Кримського запитали:

– А скажіть, будь ласка, професоре, чи велика різниця між арабською і китайською мовами?

– Приблизно така, як між двома особами, яких ви зовсім не знаєте.

Обоє помилилися

Якийсь панок низенького зросту сказав Лесі Українці:

– Ви, значить, малороска?

– Так, пане, мені теж іноді здається, що я нижча за вас зростом. Але, очевидно, ми обоє помиляємось, – пожартувала Лариса Петрівна.

Я з ним не знайомий

Один поет запрошував І. Нечуя-Левицького на зустріч Нового року.

– Голубе мій, – сказав Іван Семенович, – поперше, я дуже рано лягаю спати, а по-друге, ні з яким Новим роком я особисто не знайомий і тому зустрічати його не збираюся.

Вправа №2

Прочитати із лукавою дотепністю.

Для майбутніх чиновників

Молодого вчителя І. Нечуя-Левицького один із учнів запитав.

– А чого існує літера „ять”? Адже можна писати „е”, вийде те ж саме.

– „Ять” існує для того, – пояснив учитель, – щоб вам малим голову морочили, щоб не так швидко ставали розумними... „Ять” – це для чиновницької науки.

Сковорода і цариця

Цариця багато чула про Григорія Сковороду і захотіла його побачити. Міністри привезли філософа до палацу і завели його до золотої зали. Усі стоять, не дихаючи, ждуть царицю. Ось з'являється і вона. Присутні низько-низько вклоняються їй. Один тільки Сковорода стоїть рівно.

– Чого ти не вклоняєшся мені? – запитала його цариця.

Сковорода спокійно відповів:

– Не я бажав тебе бачити, а ти сама захотіла на мене подивитись. Як же ти роздивишся мене, коли я перед тобою удвоє зігнуся?

Про що мрієте написати?

Коли Остапа Вишню запитували про його творчі плани, він жартома відповідав:

– Дуже хочеться мені написати „Анну Кареніну”, тільки щоб вона не кидалася під поїзд.

Висловлюйся грамотно

Деякий час Микола Вороний був викладачем риторики на юридичному факультеті підпільного українського університету у Львові.

Коли ж у друзів виникло питання, перед яким судом, коли і де зможуть слухачі поета виступати як адвокати, Вороний на це мав готову відповідь:

– Це не моє діло. Навіть коли ніде не будуть працювати – повинні вміти висловлювати свої думки грамотно.

Вправа №3

Прочитати доброзичливо іронічно, а потім ядно, скептичною.

Не та субординація

На засіданні редколегії з приводу двадцятигомого видання творів Івана Франка один науковець цілком серйозно звернувся до академіка О.І. Білецького:

– Я прошу встановити точну субординацію в літературі – хто в ній маршал, хто генерал, а хто полковник і т. д.

Білецький помовчав і, не посміхнувшись, навіть якимось заклопотано відповів:

– Ото було б добре. Все стало б ясно. Усі письменники зайняли б свої місця. Навіть школяр молодших класів одразу б зрозумів, чого вартий той чи інший письменник. От тільки ніяк не можу уявити собі – куди при цій „субординації” втиснути рядового Тараса Шевченка?

Думки, мов діти

Якось до П.Панча завітав знайомий письменник і здивувався:

– Донедавна ж ви працювали в отій, більшій, кімнаті?

Там думки розлітаються, – усміхнувся Петро Йосипович, – і тоді не так пишеться.

Як Діоген

Микола Вороний, повернувшись із Варшави до Львова, перебував у поганому настрої. Знайомому пояснив:

– Ходжу, як Діоген, тільки без ліхтаря: шукаю людину, яка могла б мені сказати, чи існує тут якась робота, себто посада. Немає нічого гіршого, ніж думати сьогодні, що завтра треба їсти.

Довгий язик

Дехто боявся злісних дотепів і соковитих епітетів Леся Мартовича, проте він не мав наміру осміювати будь-кого.

Кажуть, Мартович має занадто довгий язик, – кепкував він, – а хто ж мусить його мати, як не галицький адвокат, який меле ним з ранку до ночі?

Визнана вартість

Видавець закінчує з Ольгою Кобилянською ділову розмову:

– Я заплачу вам удвічі більший гонорар, ніж іншим авторам. Мені вистачить вашого запевнення, що ви вважаєте свій новий роман не гіршим від попередніх.

Письменниця відповідає на це з лукавою посмішкою:

- А навіщо вам моє запевнення? Ви ж ділок і коли обіцяєте мені більше, ніж іншим, то тим самим визнаєте вартість роману.

Вправа №4

Прочитати зневажливо.

Біль не переслухаєш

Лариса Петрівна не любила, коли говорили про її хворобу.

- Що ви мене хороните, - казала, - я ще житиму. Я так не здамся.

А коли її питали: «Чи болять нога?» - відповідала:

- А я не слухаю. Хіба цей біль переслухаєш.

Про час

Проїжджий панок помітив на шляху мандрівного філософа Григорія Сковороду і зупинив фаєтон.

- Боже мій, - вигукнув він, - ви витратили півжиття заради науки! І для чого? Щоб хтось міг про вас сказати: „О, це дуже розумна людина!”

- Але ви витратили удвоє більше часу, - відповів філософ, - і все задля того, щоб люди говорили: „Ох, який же він дурень!”

Вправа №5

Прочитати із відтинком образи.

Якби прислухався

На обговоренні історичного роману «Гомоніла Україна» П. Панч почув багато дорікань і зауважень. Петро Йосипович все уважно вислухав, а потім сказав:

– Дякую за обговорення. Але скільки радників, стільки й порад. Коли б же я почав робити так, як пропонує і той, і інший, то замість роману в мене вийшов би протокол.

Бачити своїх читачів

В розмові з молодими літераторами Іван Франко висловив думку про те, що письменнику в роботі над твором слід орієнтуватися на читачів, до яких він звертається, навчити їх чогось.

Якийсь задержуватий молодий поет заперечив:

– Літературний твір не повинен навчати. Нас досить навчають у школі, дома, і це дуже нудно.

– Якби ви ясно знали, про що хочете писати, для кого і як, чимало віршів ви не написали б зовсім, – відповів на це Франко.

Щоб заблимав вогник

У розмові з Михайлом Рудницьким Василь Стефаник бідкався:

Заздрю, ей-бо, заздрю молодим галицьким письменникам, які шкварять, наче сало на сковороді, вірші, оповідання, повісті. Вони задоволені собою, гей ті пани, що в неділю після обіду, добре попоївши, походжають вулицями та парками. Мені ж треба кілька місяців, одне літо або цілу зиму, поки в голові заблимає якийсь вогник, мені треба чогось, що

шпигонуло б мене у печінці або від чого сон не береться. Вигадувати не вмію. Мушу бачити перед собою людей живими і чути їх слова, які допікають.

Вправа №6

Прочитати із відтинком жартівливості.

Привіт від зайців

Остап Вишня любив ходити на полювання та риболовлю з Максимом Рильським. Про їхнє захоплення мисливством письменники склали анекдоти. Дзвонять ото, мовляв, у суботу зайці до Спілки письменників:

– Скажіть, будь ласка, Вишня і Рильський їдуть завтра на полювання?

– Їдуть.

– Які ж ми раді! Ото забавимось! Передавайте їм привіт.

І це небезпідставно. Бо якось на полюванні Вишня, вийшовши з машини, походив з рушницею, і, коли з-під його ніг вискочив заєць, Павло Михайлович навіть не зняв двостволки, а тільки ляснув у долоні навздогін куцюму:

– Ех, тікай скоріше, щоб тебе не вбили.

Для добра

Священик у Городку зустрічає Мартовича і каже:

– Ех, пане адвокате! Не хочете ви ходити до моєї церкви і слухати мої проповіді.

– Зрозумійте, це я роблю для вашого добра. Ви можете зробити з мене правовірного християнина, я потраплю разом з вами в рай і там зіпсую вам настрої своїми безбожними словами на цілу вічність.

Вправа №7

Прочитати з докором.

Математика переконань

Про брата Лесі Українки Михайла говорили, що він звик підходити до оцінки різних людей з точки зору математика. Коли часом хотів назвати когось недалекою людиною, то казав: „Він зовсім не знає математики”.

– І я маю свою „математику”, – говорила Лариса Петрівна, – все Сибіром міряю: отак придивлось до людини і думаю, чи годна вона за свої переконання Сибіру понюхати, якщо годна – ото людина!

Невмирущі здібності

М. Павлик ніколи не забував рідний Косів, людей, серед яких виріс і яких поважав за невмирущі творчі здібності.

– Коли мені стає дуже важко на душі, – сказав якось Павлик фольклористу Володимиру Гнатюку, – я виїжджаю на кілька днів до Косова. Одна вишивка на сорочці, різьблена тарілка або розмальований глечик нагадують мені тих людей, які, часто не маючи шматка хліба, знаходять час на мистецтво.

Вправа №8

Прочитати із посмішкою захоплення.

Голосистий

П. Тичина пишався своїм учнем Андрієм Малишком. – І звідки він отакий голосистий? – І тут же сам відповідав, усміхаючись: – Випурхнув із пісні!

Народний поет

Перебуваючи в Україні в 30-х роках, таджицький поет, перекладач творів Т. Шевченка А. Лахуті (1887– 1957) познайомився на селі з хлопчиком. Зав'язалася невимушена розмова. Лахуті почав розпитувати свого юного співбесідника про Т. Шевченка та його „Заповіт”. Хлопчик охоче відповідав, а потім запитав:

– А хто ви такий? Звідки родом?

– Я? – перепитав Лахуті і жартома відповів: – Я українець.

Це дуже вразило хлопчика, і він здивовано промовив:

– Дивний же ви українець, коли не знаєте „Заповіту”!

– Ці слова справили на Лахуті величезне враження. Розповідаючи письменникам про цю розмову, він з хвилюванням повторював:

– Ось що значить бути народним поетом!..

Вправа №9

Запропоновані вправи прочитати з лукавою посмішкою.

З диму...

Гоголь на запитання, звідкіля у нього таке багатство мови – блискучий стиль, відповів:

З диму. Пишу і сплячу написано. І знову пишу.

Геть байдужість

Леся Українка не любила людей, у жилах яких замість палкої крові текло літепло.

Будь гарячий або холодний, але не теплий, – такий був її заповіт митцям сучасним і прийдешнім.

Наче воїн

Роман „Вершники” був особливо дорогий Яновському. І надто дорогим став пізніше, в роки війни. Він мав нагоду пересвідчитися, що його книжка теж воювала на фронті і полита кров'ю бійця Андрія Ткача, який загинув смертю героя.

Одержавши це видання, пробите кулями, Юрій Іванович заплакав. А потім сказав:

– Власне, тільки зараз по-справжньому зрозумів, що я – письменник.

Коли у **1805** році у Франції поширилася чутка про смерть композитора Йосифа Гайдна (**1732—1809**), паризькі шанувальники композитора вирішили організувати траурні збори, присвячені його пам'яті. Гайдн, довідавшись про це, поспішив їм написати:

„...Я безмежно вдячний шановним панам за організовані збори з нагоди моєї смерті. Шкодную, що не можу особисто взяти участі в них і диригувати при виконанні траурного маршу за упокій моєї душі”.

Англійський актор Солліван високо цінував твори Шекспіра і з великим успіхом грав усі головні образи в його п'єсах.

Якось Солліван грав головну роль у п'єсі «Річард III». В одній сцені король, будучи в небезпеці, проголошує відому фразу:

– Коня мені дайте! Все королівство своє віддам за коня!

З найближчої ложі почувся злий, шиплячий голос:

– Пане Солліван, а осел вам не підійде?

– Я гадаю, підійде, – відповів, ані на хвилину не задумуючись, веселий актор, – прошу вас швидше вийти на сцену

Працюючи над вправами, необхідно чітко дотримуватися виконання поставленого завдання.

Через певний час завдання до вправ можна міняти місцями, доповнювати, але обов'язково їх виконувати.

Завдання

- 1. Що таке посмішка?*
- 2. Яку роль вона може відігравати в акторській майстерності працівника галузі кіно-, телемистецтва?*
- 3. Чи варта уваги глядачів штучна посмішка диктора?*
- 4. Яка шкода диктору від нещирості його посмішки?*

Розділ IV

Міміка

Психологічно-емоційний стан, у якому перебуває людина, чітко простежується в її міміці. Одинадцятитомний словник української мови поняття „міміка” трактує так: „рух м’язів обличчя, які виражають внутрішній душевний стан людини; один із важливих елементів акторського мистецтва”.

Навчальний процес опанування акторським мистецтвом включає і роботу студента над виразністю своєї міміки. Привабливість міміки диктора, ведучого є необхідною творчою складовою й актора кіно-, телемистецтва. Прикро стає, коли спостерігаємо, як диктор чи ведучий ніби надягає на своє обличчя маску заклопотаності чи удаваної бравадності. Одначе все те лише штучний засіб приховати від телерадіослухачів свою непрофесійність.

Всіляку награність, тобто нещирість, дикторові приховати нелегко. Адже всі м’язи його обличчя перебувають в напруженості, позбавлені природної свободи. Це силювання себе до чогось підтверджують насуплені брови диктора, тривогою сповнений погляд, губи фізично розтягнуті, що має означати посмішку, щоки бліді. Та всі м’язи його обличчя ніби закам’янілі. Деякі спритні диктори вдаються до всіляких штукарств. Наприклад, підводять догори очі, ніби демонструють свою неординарність, починають говорити якимось розманіжено, жантильно (тобто манірно, кокетливо). Одначе про відсутність професійності, природності у роботі такого диктора говорить телеглядачам його міміка.

Тільки системні й ретельні заняття акторською майстерністю допоможуть майбутньому дикторові усвідомити та опанувати тими фаховими засобами, якими він зможе гармонізувати свій психологічно-фізичний стан перед зустріччю з телерадіослухачами.

На заняттях акторською майстерністю студенти навчаються звільняти від зайвого напруження не лише м’язи обличчя, а й усього тіла. Вчать ся смислово увиразнювати свою міміку, наповнювати її відповідною психологічно-емоційною пульсацією. А це вже початок формування майбутнім диктором

власної творчої індивідуальності. Доречно зауважити, що міміка творчої особи є потужним виразником її хисту.

Робота над мімікою – це не виконання якихось технічних вправ, що можуть слугувати хіба що фіглярському викривленню власного обличчя.

Роботу над мімікою слід розпочинати з виконання тих вправ, що сприятимуть звільненню м'язів усього тіла від зайвого напруження. Водночас звільнені від напруження м'язи обличчя повинні постійно лишатися активними, мінливими, але глибоко осмисленими.

Для вправи пропонуються твори одного автора. Їх треба розподілити на три блоки, рівних за кількістю віршів:

перший блок – блок сухої дидактичності,

другий блок – блок лукавства,

третій блок – блок веселої мудрості.

Читаючи тексти, осмислюючи їхній сюжет, треба уважно слідкувати за мінливістю вашої думки, вашого настрою, як все те впливає на мінливість вашої міміки.

Ретельно опрацювавши окремо всі блоки, можна розпочинати психологічно насичувати кожен вірш.

Третім завданням у процесі виконання цієї вправи буде емоційне окрилення кожного вірша.

Виконуючи перше, друге і третє завдання – це не тільки спостерігати за зміною міміки, а вчитися відчувати кожен із тих змін. Відчувати психологічно і фізично.

В. ІВАЩЕНКО

Нічого не буває просто так,

Нічого не буває випадково:

Ні зустріч, ні подія, ані слово.

До того йшло, або ж це Долі Знак.

В. ІВАЩЕНКО

У кожного в житті своє багатство:

У когось гроші, хтось ростить дитя.

Багатий я святим духовним братством
Закоханих в поезію життя.

В. ІВАЩЕНКО

Не жди доплат за праведні труди,
Вони самі тобі і людям світять.
Нікому зла ніколи не роби,
Все віділлється: не тобі, так дітям.

В. ІВАЩЕНКО

Два постулати душу бережуть:
Пізнай своє призначення у світі
І не завадь нікому вільно жити,
Бо в кожного є власні Доля й Путь.

В. ІВАЩЕНКО

Чесноти й мудрості існують вже віки.
Чому ж така зневіра і розруха?
Бо кожен творить
власний простір духу,
У цьому світі всі ми новачки!

В. ІВАЩЕНКО

Кажуть,
доля любить справедливість:
Одним — мільйони, іншим — совість.
У інтелігентів власна гідність:
Багатство їх — це їх духовність!

В. ІВАЩЕНКО

Весь рід людський —
це два нерівні клани,
Багаті й бідні є і там, і там.

Одним життя завжди чомусь погане,
Щасливі інші будь-яким життям!

В. ІВАЩЕНКО

Господь дав людям в сиву давнину
Всі заповіді і сказав: "Моліться!"
Ісус додав ще заповідь одну:
"Роби своє, не плачся і не бійся!"

В. ІВАЩЕНКО

Всі люди наче схожі. Але ні!
Вони є рівні тільки перед Богом.
В духовності одні завжди на дні,
А інші до вершин ведуть дорогу!

В. ІВАЩЕНКО

"Добро і розум сяють ніде!
Глухі жінки й чоловіки!"
"Ви сійте, сійте! Щось та зійде!
Це Божа Справа на віки!"

В. ІВАЩЕНКО

Не думай, що характеру не маю,
І висновки робити підожди.
Я просто довго рішення приймаю,
А як прийму, то раз і назавжди!

В. ІВАЩЕНКО

Яка то радість — зроблена робота!
На совість, а не просто абияк.
Є в цьому особлива насолода,
Гармонії життя прекрасний знак!

В. ІВАЩЕНКО

Страх помилок не треба у душі нести!
Невпевненістю не отруюй путь!
Навчись переживати неприємності
Лише тоді, коли вони прийдуть!

В. ІВАЩЕНКО

Я не сварюсь і наче все прощаю.
Ніколи не роблю нікому шкоди.
Хтось думає — характеру не маю.
Я — просто незлобивої породи.

В. ІВАЩЕНКО

Щасливим довго бути неможливо.
Існує мудра давнішня порада:
Ніхто не зна, що з нами буде завтра,
То ж не чекай —
сьогодні будь щасливим!

В. ІВАЩЕНКО

Так живемо, неначе ми безсмертні!
При телеящиках марнуєм час.
А він летить! Прожиті роки стерті.
Що зроблено? І хто згадає нас?

В. ІВАЩЕНКО

Нехай надія в вас не вмре:
Розверзньється під вами прірва,
Внизу летітиме орел,
Впадете ви йому на крила.

В. ІВАЩЕНКО

Цікаву дорогу для тебе
Я бачу і щиро наврочу,
Якщо твоє рішення "треба"
Важливіш капризу "не хочу".

В. ІВАЩЕНКО

Є істина: все перевірить час
І доведе, що є святе, що грішне.
Одна біда — ця істина для нас
Не має сенсу. Ми вже в часі іншим!

В. ІВАЩЕНКО

Не бійся ненавмисних помилок!
Без них ніхто не досягнув мети.
Всі помилки — це для душі урок,
Засвоївши, спокійно далі йди.

В. ІВАЩЕНКО

Про себе не кажи недобрих слів,
Бо має сказане таємну силу.
Кажі: "Я сильний, впевнений,
щасливий!"
І буде саме так, як ти хотів!

В. ІВАЩЕНКО

Для людства хміль —
і пристрасть, і наруга.
Йому одна частина рада й вдячна.
Кляне його і проклинає друга.
А ми п'ємо! Нечасто, але смачно!

В. ІВАЩЕНКО

З нас кожен вибирає власний шлях,
Своїх богів, коханих і молитви.
Гармонія життя — це лезо бритви!
А решта — труд, спокуси, біль і страх.

В. ІВАЩЕНКО

Якщо ти хочеш душу зберегти,
Не дати вмерти їй від суму й болю,
Роботою рятуйся і любов'ю!
Душа не може жити без мети!

В. ІВАЩЕНКО

Завжди не вистачає нам чогось.
Гармонія життя завжди неповна.
У цім не винні ані ти, ні хтось.
Змирись і не бунтуй.
На жаль, це норма!

В. ІВАЩЕНКО

Бажаємо світлих вершин,
Чекаємо щастя щодня.
Відсутність поганих новин —
Прекрасна, повір, новина!

В. ІВАЩЕНКО

Якщо ти від природи неледачий,
У прикрощах достатньо гуль набив,
Якщо тебе не обмина удача,
Робити щось не хочеш — не роби!

В. ІВАЩЕНКО

Не зводьте, ради бога, все до грошей!
Вони — лиш міра праці чи злодійства.
Щасливими зробити вас не зможуть,
А душу можуть звести до каліцтва.

Звільнення від будь-якого перенапруження м'язів обличчя – це шлях, яким людина повертається до витоків своєї природи, тобто досягає гармонійності свого стану. Саме тому, виконуючи належні вправи, студентові необхідно перейматися тим, аби кожна з них надавала індивідуальної елегантності окремим рисам його обличчя.

Саме обличчя диктора на початковому етапі його зустрічі зі слухацькою аудиторією повинно приваблювати телерадіослухачів. Варто зазначити, що напружені м'язи радіодиктора слухачі відчувають за тембром його голосу.

Майбутнім дикторам необхідно досягати того, щоб їхні обличчя промінилися доброзичливістю.

Людина, яка готується до зустрічі з телеглядачами, обов'язково відчуває якесь внутрішнє напруження. І напруженість ота може бути відголоском творчої зібраності диктора, а може бути породжена звичайним страхом диктора перед зустріччю з телерадіослухачами. Якщо людина невпевнена у своїй професійності, то у неї виникає страх, який і сковує м'язи обличчя. До того ж у людини терпнуть губи, відчувається якесь оніміння майже всього тіла. І саме тому дехто, намагаючись подолати власну непрофесійність, вдається до легковажності у своїй поведінці, прагне компенсувати все нахабством, яке проявляється в різних формах.

Тільки на практичних заняттях акторською майстерністю студент вчиться долати в собі будь-які відчуття незручності, ба, навіть остраху, коли виходить перед очі своїх однокурсників. І той, навіть мінімальний психологічний дискомфорт, який відчуває, переживає студент у таку мить, чітко простежується в його холодній, непривабливій, бо штучно створеній, міміці. І це для початківців природно.

Студентові належить усвідомити, що легкість і привабливість його міміки досягається нелегкою працею. Щоб досягти професіоналізму, треба долати дуже нелегкий шлях. Професіонал – це той, хто здатний, перебуваючи у полоні збудженості, хвилювання перед виходом до слухачів, швидко перетворити все те на гармонійно-творчу піднесеність і тим привернути до себе зацікавлену увагу телеглядачів. А міміка диктора постійно інформуватиме телерадіослухачів, хто перед ним – дилетант чи професіонал, який вправно, легко і непомітно для радіослухачів та телеглядачів залучає їх до розмови.

Вишуканість міміки диктора – це полотно, на якому майстер художнього чи публіцистичного слова створює мінливі, але виразні інформаційні образочки.

М. БІДОЧКО

Нехай весна подарує снагу молоденьку,
А кохання рясним цвітом зацвіте в серденьку!

М. БІДОЧКО

Іде весна, іде весна – сіє пишні квіти.
О коли б ви в своїм житті могли лиш радіти!

М. БІДОЧКО

Віє вітер, віє вітер в широком роздолі –
Щоб не були ви самотні, як стеблина а полі!

М. БІДОЧКО

Щоб устенька молодії, уста малинові
Цілував лише коханий і в щирій любові!

М. БІДОЧКО

Щоб кохання вам не було лише для паради,
Щоби в ньому не зазнали лицемірства, зради!

М. ЄРЕМЕНКО

Будьмо щасливі!
Щирі, бадьорі, дружні,
Смілі, завзяті всюди,
Звичні до праці, мужні,
Будьмо здорові, люди!

Л. ШЕВЕЛО

Надихалася пахощами лук,
з вогнів болотних узяла жарини,
з росиці – переддосвітні краплини,
лелечий клекіт, пущі перегук.
Сповідувала предків заповіти,
їх вивела за межі забуття
і зло з добром не зміла примирити,
від ката не приймала каяття.

Я. СЛАВУТИЧ

Дрімає в мармурі земна краса.
Її різьбар зубилом відкриває,
Коли, в обійми беручи безкрає,
Ярливий рух палає й не згаса.

Всі класики були сучасниками, але не всі сучасники будуть класиками.

Драматург написав стільки стандартних п'єс, що мав можливість купити стандартний будиночок.

Він такий автор, що віддав би всі свої твори за два рядки про себе в енциклопедії.

М. БІДОЧКО

Як про шкідливість тютюну
Говорите частенько й всюди,
Коли ви курите? І тому
Пустим словам не вірять люди.

М. БІДОЧКО

А голос ваш, колись так милий,
Тепер уже басом лунає,
Його давно ви прокурили
За чаркою вина, за чаєм.

Я. СЛАВУТИЧ

А правди в світах немає,
І вдома нема її...
Над чорним буттям шугає
Отруйне жало змії.

Я. СЛАВУТИЧ

На подвиг дії, на правди чин
Тебе відвага благословила...
На ревні смутки – з ясних вишин
Клекоче гнівом Дажбожа сила!

Я. СЛАВУТИЧ

Совісте вільного віку,
Вільною совістю стань!
Падають жертви без ліку –
Віра зростає з палань.

Я. СЛАВУТИЧ

Помолись
І помстись

Пеклом, повним покари,
За дідів
І синів –
За смертельні удари!

Я. СЛАВУТИЧ

Досить шептатися, тише!
Хай заговорять громи!
Гнів наші душі колише,
В груди вдаряє крильми.
Хто ж наполяже сильніше?
Хто, як не ми?

Я. СЛАВУТИЧ

Орлице горня, вода гірська
Тебе кропила, немов залізом.
Самопосвяти сяйна ріка
Твій дух сталила живлющим бризом.

Я. СЛАВУТИЧ

Який він дивний, український світ!
Ця повинь сонця на полях і горах,
Ставні смереки чарівних Карпат,
Струнки тополі радісного Півдня.
Який він дивний, український світ!

І. НИЗОВИЙ

Купно їх возили й поодинці
До північносяйних Соловків,
Корінних моїх праукраїнців,
Курінних моїх пракозаків.

М. МИХАЙЛЮК

Од леза грому нилти кручі
І час камінний дибки став.
А він, зв'язавши туго серце
Із серцем дзвона, наче вісь –
Землі і неба в ньому терням...
Дзвонар

в Титана

переріс!

Я. СЛАВУТИЧ

Зорало душу примхами життя
І, наче боронами, зволочило.
Парує пар займисто, міцнокрило,
Готовий вийти з темного буття.

Я. СЛАВУТИЧ

Буревійно минула доба!
Відгриміла в бутному огромі.
Та триває невтомна плавба –
Далі й далі в світі невідомі!

М. ЧЕРНЯВСЬКИЙ

І тим щасливий, що воно ніколи,
Потрібне слово, в людях не згаса,
Що рідна мова, мов безмежне поле,
Колоссями за обрій провиса.

М. КОРСЮК

Вітчизна – слово,
Вітчизна – суть
віків віковічних вогненне вогніння,
слово – не слово –

духу можуть,
звітрене вічністю вітрів вітровіння.

Я. СЛАВУТИЧ

Дивне диво століть! До Святої Софії
Урочистої дії клекоче луна.
Добудовно-земна, переповнена мрії,
У блакитній надії дзвенить вишина.

Л. ШЕВЕЛО

Шляхи до Волі – наче ті струмочки:
якщо одним потоком не зіллються,
а по долині розбредуться,
то Воля знову піде в найми
без сорочки.

Л. ШЕВЕЛО

Прозріння людові замало,
потрібно, щоб кермо тримали
народу лицарі великі,
а не перевертні-базіки.

Л. ШЕВЕЛО

Перед тобою,
страдницьке село,
стаю,
як перед Богом,
на коліна:
хоч ти
у вовчій лігвищі жило,
а в серці квітувала
Україна.

М. БІДОЧКО

Немов з вітрами мчаться роки,
Прожите в пам'яті стирають,
Проте історії уроки
Серед народу оживають!
Могутніх поривів до волі
Нашим народом не забути,
Як триста юнаків-героїв
Насмерть відстоювали Крути!

І. НЕГРЮК

Пробивається через кріпость часу
світло історії.
Пшениця в борозні
повертається в напрямі сходів.
Уважаю,
що зорі вітчизни –
це поява з глибин насіння;
у сні посівів
округлюється хліб,
а дитя вимовляє „мама”,
а потім:
„принесіть білий рушник –
нинішній час застелити”.

Г. ПОЛОВИНКО

Полин половецький
Мій стоптаний брате,
Де степ наш?
Згорів. Догорів. Перечох.
Аж димом пропахла сльоза гіркувата
І сизо застигла у неба в очах.

Запитання

- 1. Що таке міміка?*
- 2. Чи залежить міміка диктора від його настрою або фізичного стану?*
- 3. Яка роль міміки в процесі розкриття смислу інформації?*
- 4. Чи смисл інформацій впливає на мінливість міміки?*

Розділ V

Пауза

Пауза у роботі диктора – це надзвичайно активно діюче мовчання. Якщо пауза диктора осмислена та психологічно підготовлена і вирує емоційною інтригою, то вона обов'язково впливатиме на телерадіослухачів.

Така пауза налаштовує слухачів не просто на увагу до того, про що говорить диктор, а викликає потребу спілкуватися з ним. І це логічно, адже саме диктор і припрошує їх до певних роздумів.

Добре продумана і підготовлена диктором пауза не порушить цілісності тексту, а зміцнить увагу слухачів, щоб краще осмислили все, про що вже йшлося раніше, і психологічно підготувалися до того, про що мова піде далі. Пауза має стати свосередним запрошенням слухачів до певних роздумів. Саме тому пауза повинна бути глибокозмістовною і логічною за місцем у процесі читання тексту. Однак пауза має відповідати й психологічному стану слухачької аудиторії, яку теж повинен готувати диктор.

Доречно, емоційно вишукана і насичена пауза диктора є ознакою потужності його таланту. Якщо ж пауза не підготовлена диктором, вона є сторонньою в логіці розкриття думки, тому й випадає із контексту інформації. А це вже є ознакою непрофесіоналізму диктора.

Пам'ятаймо, що лише пауза, породжена логікою розвитку, помірно наповнена почуттями, окрилена емоційністю, може викликати інтерес телерадіослухачів.

Для вправи візьмемо досить відомий твір Л.Глібова „Цуцик” і якомога уважніше прочитаємо цю байку.

Вправа №1.

Л. ГЛІБОВ

ЦУЦИК

Раз на вікні, у панському будинку,
Патлатий Цуцик спочивав;
То ляже на бочок, то догори на спинку,
Або на лапки морду клав.
Якраз проти вікна, звичайно під барканом,

Дворовий пес Бровко лежав
І думав: „Бач, яким він паном,
Ледачий Цуцик, став”.
– Здоров був, Цуцику! Знічев'я спочиваєш? –
Прийшовши під вікно, Бровко озвався.
– Се ти, Бровко?.. Чого-бо так гукаєш? –
Промовив той. – Аж я злякався...
Ну, як же ти там поживаєш?
– Нащо питать! Либонь не знаєш
Собачого життя мого? –
– Сказав Бровко. – Далеко до твого...
Живу собі, бо треба жити;
Двір стережу і день і ніч;
Всього доводиться терпіти,
Не так, як ти, панич;
Та ще к тому і їжа препогана:
Хлисиш помий, коли дадуть,
А як не в лад загавкаєш на пана,
То ще й під боки натовчуть.
– Жаль, – каже Цуцик, – що ж робити!
Буває всяк, –
Обуха батогом не перебити;
А от мені – хоч і довіку б так...
Живу у горницях, на килимах качаюсь,
Жартуючи на сміх;
Частенько з панночками граюсь
І лацуюся до них;
І м'яко спать мені, і ласо можна їсти,
І бігаю не в бур'янах,
Сухенькі лапки, хвостик чистий,
Не так, як твій, у реп'яхах...
– Ет, реп'ярами дорікаєш! –
Сказав Бровко. – А пам'ятаєш,
Як у пекарні був щеням?
Чи так жилося там?
Замурзаний під лавою тинявся... –
Веселий Цуцик засміявся

І каже: – То колись було,
Та загуло...
Дивись тепер, а не рівняй малого! –
І він спесиво глянув на Бровка.
– Як бачу, ти не робиш там нічого, –
Сказав Бровко, – за що ж се честь така?
– Дурний Бровко! Не розумієш, –
Звиняй, що так кажу, –
Я те роблю, чого ти не зумієш:
На задніх лапках я по-вченому служу.
– Щоб ти сказивсь! – Бровко собі шепоче,
А вимовити не посмів,
Бо Цуцик дуже запанів:
Скубне й Бровка, коли захоче.

Бровко мовчить, і я мовчу,
Води не сколочу...
Вам сміх, мені гостинців в'язка.
Чи гарна моя казка?

Щоб слухач виявляв цікавість до того, про що ви говорите,
– треба кожну паузу під час вашого читання твору сповнити
тими завданнями, які для початку буде викладено в анотаціях.

Це можна робити за допомогою спалаху емоцій або
психологічної насиченості, темпу мови і чіткої логіки розкриття
змісту тексту.

Кожна пауза найкоротша чи найдовша повинна
промовляти навіть більше ніж озвучене слово.

Раз на вікні, у панському будинку,
Патлатий Цуцик спочивав;

*ПАУЗА. Слухачі за період
тривалості паузи мають
уявити панський будинок і
Цуцика, який ніжитьься на
вікні.*

То ляже на бочок,

ПАУЗА. Цуцик обирає собі зручні пози, а для цього йому треба кожну з них відчувати. Слухачі повинні мати можливість уявити цей процес.

то догори на спинку,

ПАУЗА. Уявити, який вигляд має Цуцик коли лежить на спині.

Або на лапки морду клав.

ПАУЗА. Який вигляд у Цуцика, коли він поклав морду на лапи.

Якраз проти вікна, звичайно під парканом,
Дворовий пес Бровко лежав

ПАУЗА. Слухачі повинні мати час у своїй уяві змалювати образ іншого собаки – Бровка.

І думав: „Бач, яким він паном,
Ледачий Цуцик, став”.

ПАУЗА. Слухачі мають відчувати характер собаки. Можливо, заздрісні роздуми Бровка.

– Здоров був, Цуцику!

ПАУЗА. Щоб зрозуміти те самопочуття Бровка, коли він звертається до Цуцика.

Знічев'я спочиваєш? –

ПАУЗА. Бровкові трохи незручно, що турбує колишнього приятеля свого..

Прийшовши під вікно, Бровко озвався.
ПАУЗА. Очікування на відповідь Цуцика.

– Се ти, Бровко?..
ПАУЗА. Цуцик почув. Підвів голову, щоб побачити, хто його потурбував. І задоволений чи розчарований появою Бровка.

Чого-бо так гукаєш? –
Промовив той.
ПАУЗА. Цуцик ніби говорить Бровкові: „Ти що, збожеволів”. Тривалість паузи зумовлює темпоритм мови Цуцика і його настрої.

– Аж я злякався...
ПАУЗА. Роздуми Цуцика, як відчепитися від Бровка.

Ну, як же ти там поживаєш?
ПАУЗА. Формальне і надмінне запитання без будь-якої зацікавленості відповіддю.

– Нащо питать! Либонь не знаєш Собачого життя мого? –
– Сказав Бровко.

ПАУЗА. Бровко можливо і відчуває настрої цуцика, але йому приємно, що хоч хтось цікавиться його важкою долею.

– Далеко до твого...
ПАУЗА. Від Бровкових слів віє легким сподіванням на якусь

*можливу підтримку від
Цуцика.*

Живу собі, бо треба жити;

*ПАУЗА. Безвихіддя Бровка.
Після вимовлених ним слів він
сам задумався над своєю
долею.*

Двір стережу і день і ніч;

*ПАУЗА. Нецікава безперервна
і копітка робота.*

Всього доводиться терпіти,

*ПАУЗА. Ніякої подяки не
отримує.*

Не так, як ти, панич;

*ПАУЗА. Тобі Цуцику
пощастило. Панич.
Заздрість.*

Та ще ж тому і їжа препогана:

*ПАУЗА. Бровка, можливо,
натякає, щоб Цуцик його хоча
б чимось пригостив.*

Хлиснеш помий, коли дадуть,

ПАУЗА. Живу в скруті.

А як не в лад загавкаєш на пана,

То ще й під боки натовчуть.

*ПАУЗА. А за кожну помилку
катують. Сумна посмішка в
роздумах.*

– Жаль, – каже Цуцик, – що ж робити!

*ПАУЗА. Цуцик: „Я
допомагати тобі не можу”.*

Буває всяк, –
Обуха батогом не перебити;
*ПАУЗА. Терпи. Неси свою
ношу.*

А от мені –
*ПАУЗА. Цуцик починає
хизуватися перед Бровком.*

хоч і довіку б так...
*ПАУЗА. Удавано салонні
роздуми. Цуцик чваниться.*

Живу у горницях, на килимах качаюсь,
*ПАУЗА. Мені все дозволено.
Живу легко, безтурботно.
Тут мені пошана..*

Жартуючи на сміх;
*ПАУЗА. Я вмю жити, тому й
роблю все, щоб господарі
мною задоволені були.
Віддячую.*

Частенько з панночками граюсь
І лащуся до них;
*ПАУЗА. Я задовольняю
примхи панночок. Майже
виховую їх.*

І м'яко спать мені, і ласо можна їсти,
І бігаю не в бур'янах,
*ПАУЗА. Бо знаю, де і як
треба мені поводитись.*

Сухенькі лапки, хвостик чистий,
*ПАУЗА. І як наслідок – я й
вигляд маю. Я люблю
охайність.*

Не так, як твій, у реп'яхах...

ПАУЗА. Не хочу я отак, як ти, на смітниках та по бур'янах жити.

– Ет, реп'яхами дорікаєш! –

Сказав Бровко.

ПАУЗА. Образився Бровко. А що сказати – не знає.

– А пам'ятаєш,

ПАУЗА. Тобі просто пощастило. Але колись і ти був таким, як я.

Як у пекарні був щеням?

Чи так жилося там?

Замурзаний під лавою тинявся...–

ПАУЗА. Не удавай із себе пана.

Веселий Цуцик засміявся

І каже:

ПАУЗА. Надмінність Цуцика. Він зверхньо і нервово ставиться до Бровка.

– То колись було,

ПАУЗА. Ти вмій жити сьогоднішнім днем.

Та загуло...

ПАУЗА. Сьогодні я ось який. Не те, що ти.

Дивись тепер, а не рівняй малого! –

І він спесиво глянув на Бровка.

ПАУЗА. Ось так! Зрозумів, мужва.

– Як бачу, ти не робиш там нічого, –
Сказав Бровко,

*ПАУЗА. Бровко здивований і
трохи збентежений
надмінністю, нахабством
Цуцика.*

– за що ж се честь така?

*ПАУЗА. Ображений,
пригнічений.*

– Дурний Бровко! Не розумієш, –
Звиняй, що так кажу, –
Я те роблю,

*ПАУЗА. Ти як був недолугим –
таким і лишився. А я талант.*

чого ти не зумієш:

*ПАУЗА. Тобі ніколи цього не
досягти.*

На задніх лапках я по-вченому служу.

*ПАУЗА. Хизується,
самозвеличується перед
Бровком.*

– Щоб ти сказивсь! – Бровко собі шепоче,
А вимовити не посмів,

*ПАУЗА. Бровко пам'ятає,
який пан з пана, і який пан із
хама.*

Бо Цуцик дуже запанів:

Скубне й Бровка, коли захоче.

*ПАУЗА. І чого я до нього
підійшов. Він ще й лихо
заподіяти мені може.*

Бровко мовчить, і я мовчу,
Води не сколочу...

*ПАУЗА. Якщо вам цікаво, то
й мені приємно.*

Вам сміх, мені гостинців в'язка.
Чи гарна моя казка?

Вправа №2

Наведені нижче дві байки Л.Глібова „Хмелина і Лопух” та „Кудель” кожен студент повинен сам опрацювати їх. Тобто визначити місце пауз і їхню тривалість. Паузи повинні бути логічними та смислово й емоційно насиченими.

Л. ГЛІБОВ

ХМЕЛИНА І ЛОПУХ

У одному хорошому садочку,
Геть-геть аж у куточку,
Стирчав кілок між лопухом.
А по йому Хмелина повилася
І гарно так з ним обнялася,
Неначе дівчина з хорошим козаком.
– З тобою ми, коханий мій кілочку,
Зустрілися у добрий час,
Довіку житимеш у тихому садочку,
Нехай всі дивляться на нас, –
Зелена Хмелина розмовляє
І на Лопух спесиво поглядає,
А той сміється у кутку,
Бо чув не раз брехню таку;
Хоч і Лопух, а, мабуть, знає,
Що здача козирів міняє.
Прийшов хазяїн, висмикнув кілок
І посадив дубок,
Нехай, мов, буде у садочку.
Хмелина пісеньку таку
Приспівує дубку:
– Здоров, козаченьку-дубочку,
Порадонько моя!
А як же ждала я!
Тепер зрадіє наш садочок... –

І повилася на дубочок.
Лопух не втерпів, обізвавсь:
– А що, Хмелинонько, уже не жаль кілочка?
Недавнечко у тебе красувавсь,
Тепер прилипла до дубочка...
– Хто б, хто гарчав,
А ти б мовчав, –
Одрізала йому Хмелина. –
Сухий кілок, як пень, стирчить,
А се ж таки жива дубина,
Росте і шелестить.

Так в світі хитрая людина
Усюди в'ється, як Хмелина:
Чи то кілок,
Чи то дубок –
Усе, мов, пригодиться,
Аби було на кого виться.

Л. ГЛІБОВ

КУНДЕЛЬ

У полі тихому жив у норі Хом'як;
На самоті скучав він, неборак!
Подивиться кругом – багато поля
Комусь дала щаслива доля;
І глянуть весело, і любо походить,
Не те що у норі сидіть.
Он двір стоїть багатирия гладкого,
Неначе городок;
Чого нема у його?
Будинок і садок...
Надумався Хом'як себе розвеселити –
І насадив маленький квітничок.
Порозцвітали гарно квіти:
Нагідочки, красолі і мачок,
Барвінок стелиться, і рута зеленіє;

Подивиться Хом'як – аж серденько радіє.
Де взявся Кундель із двора...
Гасаючи по полю, –
Бодай би він не знав добра, –
Накинувся на тиху долю.
– А що се ти тут наробиш?
І нащо квітничок розвів? –
Загавкав Кундель навіжений.
Аж затрусивсь Хом'як смиренний:
За що, про що, чого напав?..
– Я думав, щоб...– Хом'як казати почав, –
Щоб горенько було чим розважати...
– Ти думав?! – Кундель став гарчати. –
А чи дозволено ж вам думати, Хом'якам,
Неначе тим розумним головам? –
Злякався ще більш Хом'як, аж серце холодіє,
А Кундель гав та гав: – Так знай же ти про те:
Коли в дворі цвіте,
То за двором ніхто цвісти не сміє! –
По квітничку собака поскакав,
Усе понівечив і потоптав.
Став бідненький Хом'як і плакати, і тужити:
– Ой квіти, мої діти!
Нащо ж я вас кохав?
Нащо вас доглядав?
Хто ж розважатиме заплаканую долю? –
Аж дивиться – іде по полю
Висока Правдонька, і стала перед ним.
– Чого ти журишся? – вона спитала тихо, –
Чи плачеш ти за ким,
Чи скоїлося лихо?
– Був квітничок у мене, а тепер...
Он глянь, як Кундель навішався! –
Хом'як до неї обізвався
І лапкою сльозу утер. –
Хоч би ти, матінко, як-небудь настрашила,
Щоб унялась собача сила...

– Ох! – каже Правдонька. – І я його боюсь,
Бо Кундель бач який здоровий, мов скотина;
Зустрінусь, аж трушусь, –
Нехай його страшить лиха година!

Бодай би Кундель той пропав!
На Хом'яка нагнав таке він лихо,
Що той і приказку у нірку заховав,
Аби, як кажуть, лихо тихо.

Запитання.

- 1.** *Що означає поняття „пауза”?*
- 2.** *Які бувають паузи?*
- 3.** *Що зумовлює тривалість пауз?*

Розділ VI

Рухи, жести

Якщо у диктора є чітке розуміння смислу того чи іншого інформаційного матеріалу, який йому належить донести до слухачів, то інформація, поступово оволодіваючи мовцем, залучає собі на допомогу не лише його мову та інтелект, а й рухи, жести, міміку, погляд. Залучаючи все, що може прислужитися для висвітлення і творчого задуму самого диктора, він починає активно діяти.

Щоб у цьому переконатися, людині досить пригадати, як у повсякденні навіть незначне нервове збудження активізує її жестикуляцію, ба, навіть, примушує рухатися. Емоційне збудження впливає і на плинність думок, коли людина шукає шляхи для виходу із ускладненої ситуації.

Саме через це студентів курсу кіно-, телемистецтва треба будь-яке збурення своєї нервової системи ретельно аналізувати, осмислювати, здавалося б, якісь незначні побутові негаразди. Цей процес буде примножувати скарбницю індивідуальних художньо-емоційних засобів творчої роботи студента.

Усвідомлення причин індивідуального нервового збудження допомагатиме молодій людині у майбутньому швидко звільнити від напруження свої руки, плечі, шию, м'язи обличчя.

На заняттях акторською майстерністю, виконуючи відповідні вправи, студенти зрозуміють й особливості власної індивідуальності.

Розуміючи і відчуваючи своє єство, диктор зможе швидко і гармонійно об'єднувати власні думки, слова, рухи, жести тощо. А логічність рухів та жестів, породжених гармонійним самовідчуттям, підсилюватимуть, уяскравлюватимуть думки тієї чи іншої інформації, з якою диктор знайомить телерадіослухачів.

Студентам, щоб у майбутньому бути професіоналами, треба вчитися відчувати кожну клітину свого тіла, використовувати у власній творчості те відчуття. І в пригоді йому тоді стануть не тільки рухи, жести, хода, а й навіть сидіння. Так, так. Саме сидіння. Диктор під час сидіння перед мікрофоном має перебувати у певному русі. Це рух очей, рук,

голови, плечей. І рухи ті мають бути не тільки вишуканими, а ще й доречними. Телеглядачі повинні не просто спостерігати за пластичністю жестів диктора, а й розуміти їх, сприймати, як логічну необхідність.

Для ведучого ж, який постає перед глядацькою аудиторією, багато важить його хода. Крок не повинен бути занадто широким, а, тим паче, запобігливо дрібним.

Тож на заняттях акторською майстерністю студентові треба віднайти оптимальну ширину його власної ходи. А щоб цього досягти, треба рухатися не лише вперед, а й ліворуч, праворуч, назад. Під час ходи важливим є і те, як ступня торкається підлоги, у якому положенні під час ходи чи зупинки повинні бути носки черевиків тощо.

Сама хода повинна бути тихою. Але навіть повільно рухаючись, треба перебувати у динамічності, а не демонструвати кваліть чи якість виснаження.

Спину належить тримати рівно, коли сидиш чи рухаєшся вперед, убік, назад. Плечі повинні бути розправленими, але не піднятими догори, як і не схиленими до грудей. Однак вони мають бути вільними від будь-якого напруження, скруті.

Голова гордо, але не занадто піднята. Підборіддя рівне.

Руки перебувають в активно розслабленому стані, але не повинні безпорадно звисати. Рухи рук чіткі, легкі, доречні, лаконічні й виразні. Лише за таких умов рухи рук творчо допомагатимуть дикторові. Взагалі всі рухи і жести диктора повинні плинути тільки в річищі смислу тієї інформації, яка пропонується до уваги телеглядачів.

Спраглий до навчання студент помітить, що будь-який рух його тіла стає наслідком змін, що відбуваються у його душевному стані. Телеглядачі будь-який рух чи жест диктора сприймають як розвиток дії, про яку йдеться в інформації. Та коли відчують якусь незлагодженість інформації і жестів чи рухів диктора, то втрачають до нього інтерес. Дисгармонія завжди неприємна людям.

Тож у підсумку варто ще раз наголосити, що жести є своєрідним виразником пульсації творчого мислення диктора. Безпосередньо мислячий диктор буде таким же безпосереднім й у своїх пружних та виразних жестах.

Вправи, що пропонуються до виконання, студент повинен виконувати в постійному русі по аудиторії. Темпоритм руху визначатиме індивідуальне розуміння студентом думки тієї чи іншої вправи.

ПРО РУЖУ, МАЛЬВУ І ПІВОНЮ (легенда)

Колись ці гарні квіти були дівчатами-сестрами. Вони славилися як лікарі від хвороб серця. Але бралися вони за лік тільки тих людей, які не вчиняли зла людям.

Одного разу серед ночі постукав хтось до них у двері.

– Хто там?

– А чи тута живуть дівчата-красуні, що всіх лікують, здоров'я дарують?

– Тут.

– То впустить мене, бо гину!

– А ти хто будеш?

– Вітер я. Зимовий Вітер. Той, хто гори верне, страху наганяє і людей від сонця оберігає.

– А чи не заподієш ти нам шкоди?

– Ні!

Відчинили дівчата двері, і влетів до хати Вітер-вітрисько.

– На що скаржишся?

– Втрачаю сили. Не маю змоги з Морозом змагатися!

– А чи добре серце маєш? – спитала Ружа.

– А що таке серце? – озвався Вітер.

Дівчата презирнулися.

– А чи зробив ти щось добре людям?

– А що таке робити добро? – далі дивувався

Вітер.

– Твою-хворобу ми не можемо лікувати.

– Але ж я хворий!

– Ми допомагаємо тільки добрим людям, – стояли на своєму дівчата.

Тоді дмухнув Вітер на сестер, і стали вони замороженими квітами.

Навесні люди висадили їх у землю: мальву коло вікон ближче, півонію у саду коло джерельця, а ружу коло воріт – до сонця.

Так і ростуть сестри, милують красою людей.

В українському віночку вони є символом віри, надії і любові.

ЛЮДИ КОЛИШНІ І МАЙБУТНІ

(легенда)

Колись були такі великі люди, що, бувало, по лісі ходили, як по траві, а то вже як наші люди наставали, їден велетень і надибав десь нашого плугатаря з волами, з плугом і погоничем; та як надибав їх, так і забрав усіх на долоню та й приносить до тата.

– А подивись, – каже, – тату, які я надибав мишенята!

А тато глянув та й каже:

– Не мишенята то, сину, а то такі люди, що після нас будуть!

Ото і настало тепер наше покоління, а за велетнів і помину нема, тільки десь у церкві у Києві чи у Львові стоїть там нога з їдного велетня, і така, кажуть, прездорова, що аж до бані сягає. Отакі-то були люди! А то ще кажуть, що після нас такії будуть люди, що в наших печах їх дванадцять будуть молотити.

РОСА (легенда)

Колись, то дуже давно було, жили на землі велети. Вони легко переступали з одної гори ногою на другу. Ті великани мали страшенну силу, але використовували її лише для добра. Вони ніколи нікому нічого злого не зробили. Тому їх усе будуть споминати люди. Навіть як довго не падав дощ, то вони якось уміли притягувати хмари, де було треба землю зволожити. А роси тоді ще чомусь не було.

Десь перед тим, як мали прийти на землю такі люди, як ми, велети вже вимирали. Між тими останніми був і такий, що регулював дощ. Він тяжко заслаб, лежав на Бескиді, і дуже йому жаль було, що сохне все на землі, а він не може притягнути дощові хмари. Уже пізнати було, що він умре і більше нічого не зробить для своєї землі...

Коли він останній раз важко зітхнув і його серце перестало битися, усе, що лише було на землі, – дерева, корчі, трави різні, все-все почало за ним плакати. Ті сльози стали росою, яка зволожує землю тоді, коли дощу нема.

То зелень так кожної доби оплакує доброго великана, який усе рятував її від посухи колись, а тепер теж помагає росою.

У нас оповідали, що кожен великан щось добре умів робити таке, що того треба людям для щастя.

П. ГЛАЗОВИЙ

Із родильного будинку

Повернулась мати.

– Тобі, синку, – пита батько, –

Сестру показати?

– Звідкіля ж вона взялася? –

Питає хлоп'ятко.

– Нам приніс її лелека, –

Пояснює татко.
Хлопчик дивиться спідлоба,
Крутить головою.
– Звідкіля ж у нас лелеки
Візьмуться зимою?
Всі лелеки полетіли
В Африку далеку.
Краще, татку, ти спочатку
Покажи лелеку.

П. ГЛАЗОВИЙ

Де взялися ми? – онуки
Спитали в бабусі.
А бабуся пояснила
В старовиннім дусі:
– Тебе знайшли на капусті,
Тебе в бараболі.
Тебе знайшли під вербою,
Тебе – на тополі.
Тебе знайшов на соломі
Біля клуні татко...
І тут раптом обізвалось
Якесь онучатко:
– От сімейка, так сімейка!
Хоч тікай із дому.
Хочби одне появилось
На світ по-людському.

П. ГЛАЗОВИЙ

Прийшла в гості до невістки
Сердита свекруха.
Сидить бурчить, набридає,
Як осіння муха.
– Ой невдале, невісточко,
У тебе дитяtko.

Якесь воно вовкувате,
Німе, як телятко.
Вже ж йому десятий місяць,
А ще не балака.
Даю йому копієчку,
Воно каже: кака.
А невістка відказує:
– Чого ж дивуваться?
Хто ж вам тепер за копійку
Скаже, що ви цяця?

П. ГЛАЗОВИЙ

Вдарив батько спересердя
Хлопчика малого.
Той поплакав, переплакав
Та й питає в нього:
– Тебе, татку, бив твій татко?
– Бив та ще й немало.
– Ну, а татка твого били?
– Теж перепадало.
І сказало хлопчеченяtko,
Заломивши ручки:
– Тепер ясно, звідки в тебе
Хуліганські штучки.

П. ГЛАЗОВИЙ

А ти, татку, в школі вчився?
Учився, Сергійку.
А це правда, що ти тату,
Був одержав двійку?
Було таке, траплялося...
Малий засміявся:
Тоді мама правду каже,
Що я в тебе вдався.

П. ГЛАЗОВИЙ

Кличе хлопець: – Чуєш, тату?
– Чого тобі, синку?
– Я знайшов у себе в книжці
Цікаву картинку.
На картинці людський мозок.
Череп ніби знятий...
Так чому в людини мозок
Геть увесь пом'ятий?
Батько глянув, посміхнувся.
Тут ясна картина.
Як народиться, синочку,
На цей світ людина,
То вправляють і вправляють
Її мозги потрошку,
Доки стане в неї мозок
Схожим на гармошку.

П. ГЛАЗОВИЙ

Чуєш, тату, – син питає, –
Що таке хамелеон?
Знав колись, тепер не знаю,
Каже Філімон.
Чуєш, тату ще спитаю,
Що таке аукціон?
Та забув уже, не знаю, –
Каже Філімон.
Мати сердиться на хлопця:
– Все питання задаєш.
Батьку навіть у неділю
Відпочити не даєш.
Філімон сердито блимнув:
– Я люблю балакати з ним.
Хай пита, чого не знає,
А то виросте дурним.

П. ГЛАЗОВИЙ

Лорі й Жорі – по сімнадцять.
Лора каже: – Жоро!
От де номер! Я дитину
Буду мати скоро.
Батько сердиться на мене,
Заїдає мати.
«Чим, – питаються, – дитину
Будеш годувати? »
Жора свиснув: – Не тушуйся.
Нам з тобою хватить,
Бо на мене ще мій предок
Аліменти платить.

Запитання

- 1. Чи повинні рухи диктора відповідати смислу вимовленого слова?*
- 2. Що сприяє виникненню жестів?*
- 3. Якими можуть бути жести у диктора?*
- 4. Чи обов'язково жести і рухи повинні бути злагодженими?*

Розділ VII

Інтонація

Творчі особливості інтонації у мові диктора, а це – тон, манера, вимова, є дзеркалом почуттів, психології диктора, осмисленість ним того, про що йдеться, його ставлення до того, про що він веде мову. Інтонація – це виразник доброзичливості чи байдужості, співчуття, неповага, диктаторство чи дидактичність, сентиментальна зворушливість чи суха діловитість.

Якщо ж інтонація диктора творчо не осмислена, то спочатку вона, може, й привертає увагу слухачів, а з часом все одно відштовхне їхню увагу. Інтонація – засіб творчо могутній: вона може інтригувати, навіювати байдужість, викликаючи зневагу до того, про що йдеться в інформації.

Інтонація посідає чільне місце у процесі розкриття диктором, ведучим провідної думки інформації.

Але інтонація, з якою диктор, ведучий інформує слухачів, є й виразником його особистої моралі, психологічної оцінки тих подій, про які він веде мову. Природно, що під час читання інформаційного тексту інтонація може вигравати великою гамою емоційно-психологічних відтінків: питальних, оповідальних, спонукальних, окличних, улесливих, наказових, зневажливих, гордих, гнівних, гумористичних тощо. Це все залежить від конкретності багатьох творчо-психологічних чинників.

Інтонація є своєрідним виразальним засобом отого творчо-сислового підтексту, який диктор вкладає в озвучуване ним слово.

Інтонація сприяє пожвавленню мови, її пульсації, уяскравлює кожну фразу, мовлену диктором. Інтонаційну гнучкість диктора творить смислова багатогранність його творчого та емоційно-психологічного задуму.

Вправа №1

І. НЕМИРОВИЧ

ВИГРАНА БИТВА

Боронилось місто скільки сили...

Та, оточені з усіх сторін,

(Як вона між ними опинилась –
Тільки Зевс один, мабуть, і зна!)

– Є відважні! – жінка повторила,
І пружна, легка, немов стріла,
Стегнами похитуючи, сміло
На двобій

до велета
пішла.

Погляди пливли за нею слідом...
І ковтали хіліархи сміх,
Завмирили воїни-гопліти,
І стратег від подиву застиг.

А красуня стала. Чорні очі
Запалали, наче дві зорі.
І сказала: – Я відняти хочу

Яблуко. Але не тут...

В шатрі!

...Довго хвилювались мітиленці,
Довго Ждали –
чи добра, чи зла? –
Хто ж то візьме верх у тому герці?
Хто там у шатрі кого здола?

А як стихло гомону відлуння,
Одхилилася запона вбік,
І гукнула втомлено красуня:
– Мітиленці, вільні ви навік! –

Охопила городян бентега,
Хилять в шані голови свої...
А один – знайшовсь таки сердега! –
Запитав про яблуко її.

Затремтіли у красуні вії:
– Що ж, – зітхнула, – я признаюсь вам:

Яблуко оте
із Тимофієм
З'їли у шатрі ми. Пополам...

Запропонований твір І. Немировича „Виграна битва” поділимо на певні смислові блоки, до кожного з яких додається кілька запитань. На кожне запитання необхідно із належною інтонацією відповісти, перечитуючи текст.

Боронилось місто скільки сили...

Інтонаційно передати, який це був бій:

- бій звияжців,
- звичайна бійка,
- ви вболіваєте за городян,
- ви кепкуєте із зусиль городян.

Та, оточені з усіх сторін,
Мітиленці миру попросили
В полководця грізного Афін.

Інтонаційно передати:

- городяни були приречені, і вам шкода їх,
- ви знали, що все так і завершиться, і вважаєте городян слабкими і нерозумними, що боролися,
- вам прикро, що городяни змушені були просити миру,
- вам приємно, що городяни впокорилися,
- для вас „полководець грізний” означає жорстокий, підступний, підлий,
- ви захоплені грізністю полководця і його могутністю.

В табір, на затоптану поляну,
Між вояцьку бучу гамірну
Прибули покірні городяни,
Щоб почути викупу ціну:

Скільки грошей треба заплатити,
Скільки дати золота-срібла,
Щоб свавілля та мечі гоплітів
Місто їх не знищили дотла?..

*Інтонаційно передати
психологічний стан прибулих
городян:*

– у вас жаль з приводу того,
що городяни впокорені,
– у вас на душі тріумф і
гордість за полководця,
– відчуття злорадності щодо
городян,
– городяни прийшли просити
чи торгуватися тощо.

Захмелілий од вина та бою,
Яблуко тримаючи в руці,
Тимофій – стратег афінських воїв –
Вийшов із шатра до посланців.

Їх окинув поглядом гарячим.
Похитнувсь. Розпрямив гордо стан.
І таку ціну назвав-призначив,
Що забило дух у городян!

Інтонаційно передати:
– п'яну надмінність
полководця Тимофія,
– темпоритм ходи
полководця,
– сприйняття городянами
ціни, яку призначив Тимофій,
– ви співчуваєте городянам,

– вам не подобається його
хизування собою,
– полководець знущається із
безсилик,
– полководець справді прагне
виявити свою військову
повагу до супротивника.

Бідним городянам слів забракло,
Відчай підступив до їхніх серць:
Хто ж такого здужає Геракла?
Хто посміє стати з ним на герць?

Жаль, нема атлета Терамена –
Той би не злякався, не поблід;
Жаль, разом із ним за Метилену
Полягли Стратон і Софонід –

Нікого послать...

Інтонанційно передати:
– розгубленість городян від
почутої пропозиції,
– образу городян за те, що
переможець знущається над
ними,
– вони жаліють за своїми
загиблими богатирями,
шукаючи вихід, щоб
врятувати свій народ.

А на поляні

Всяк глузує з посланців-сердег:
І регочуть хіліархи п'яні,
І стоїть із яблуком стратег.

Він розщедривсь, обіця врочисто:
– Як двобій програю, то, клянусь:
Не візьму ані обола з міста
І з мечем до вас не повернусь!

Житимете вільні і щасливі,
Одібравши яблуко моє...
Чи, можливо, боягузи всі ви?
Й серед вас нема відважних?!

Інтонаційно передати:

– доброзичливі,
– знущальні,
– п'яні витівки,
– провокаційність обіцянок
полководця,
– полководець хизується
перед городянами своїм
військом.

– Є! –

Раптом мітиленці розступились,
Й вийшла з гурту жінка чарівна
(Як вона між ними опинилась –
Тільки Зевс один, мабуть, і зна!)...

– Є відважні! – жінка повторила,
І пружна, легка, немов стріла,
Стегнами похитуючи, сміло
На двобій

до велета

пішла.

*Інтонацією передати голос
жінки:*

– голос бадьорий чи
стривожений,
– вигук короткий чи
тривалий,
– голос впевнений чи
сповнений відчаю,
– різниця голосу жінки між її
першим і другим вигуком,
– голос жінки сповнений
відваги чи лукавий,

– ходу жінки, коли вона
прямує до зухвалого
полководця-переможця,
– душа жінки, коли вона
прямує до велета, сповнена
страхом чи ненавистю.

Погляди пливли за нею слідом...

І ковтали хіліархи сміх,
Завмирили воїни-гопліти,
І стратег від подиву застиг.

*Інтонаційно передати оцінку
воїнами вчинку жінки:*
– здивовані,
– розвага,
– захоплення,
– очікування, що буде.

А красуня стала. Чорні очі
Запалали, наче дві зорі.
І сказала: – Я відняти хочу
Яблуко. Але не тут...

В шатрі!

Інтонаційно передати:
– вона впевнена
непересічністю своєї вроди,
– вона впевнена, що
полководець стане на прохання з
нею,
– її краса – зваба,
– її краса – воїн,
– полководець здивований її
зухвалістю,
– полководець розгублений її
зухвалістю (ще й ставить
йому умови).

...Довго хвилювались мітиленці,
Довго ждали –

чи добра, чи зла? –
Хто ж то візьме верх у тому герці?
Хто там у шатрі кого здола?

Інтонаційно передати:

- тривогу очікування,
- непристойні очікування.

А як стихло гомону відлуння,
Одхилилася запона вбік,
І гукнула втомлено красуня:
– Мітиленці, вільні ви навік! –

Інтонаційно передати:

- запона відхилилася рвучко,
швидко,
- запона відхилилася повільно,
- гукала весело, дзвінко,
- гукала виснажено, безсило,
- гукала з болем,
- гукала з докором,
- гукала як переможець,
- оголошувала свободу своїм
городянам.

Охопила городян бентега,
Хилять в шані голови свої...
А один – знайшовсь таки сердега! –
Запитав про яблуко її.

Інтонаційно передати:

- городяни розгублені,
- городянам соромно,
- городяни дякують їй,
- улесливий балагур кпинить з
неї,
- балагур осмілився
звернутися до неї із
сороміцьким натяком для
сміху над нею.

Затремтіли у красуні вії:
– Що ж, – зітхнула, – я признаюсь вам:
Яблуко оте

із Тимофієм

З'їли у шатрі ми. Пополам...

Інтонаційно передати:

– образу красуні,

– лукавість красуні,

– вона не відчуває себе
героєм,

– вона говорить про
полководця з пошаною.

Інтонація може бути розважальною, повчальною, сповненою: протестом, лукавістю, умовлянням, переконанням, настановою, дорікання, звинувачення, заспокоєння. Кожну складову запропонованої справи необхідно відтворити у трьох смислових значеннях й у трьох настроєвих.

* * *

Без підпалу і дрова не горять.

* * *

Багато диму – мало тепла.

* * *

По диму вогонь пізнають.

* * *

З малих крапель робиться море.

* * *

Не море топить кораблі, а вітер.

* * *

Хата горить, а дзигар іде.

* * *

Головня мала, а диму повна хата.

* * *

Де горить, там не треба піддувати

* * *

І лід дасть іскру, як дуже потерти.

* * *

Від поганого коріння не жди доброго насіння.

* * *

Землі кланяйся низько, до хліба будеш
близько.

* * *

Плуг від роботи блищить.

* * *

Колос повний гнеться до землі, а пустий –
догори пнеться.

* * *

Згаяного часу і конем не доженеш.

* * *

Що має згоріти, то не потоне.

* * *

Горобець маленький, а серденько має.

* * *

Вороні і мило не pomoже – все чорна буде.

* * *

Знає старий горобець усі шпари в клуні.

* * *

Хто би дятла й знав, коли б не довгий ніс.

* * *

Горобець не сіє, не жне, а зернятка клює.

* * *

Зсадили з воза та прямо на лід.

* * *

Здасться візок на другий разок.

* * *

Ластівка день починає, а соловей його кінчає.

* * *

Нічна зозуля денну перекує.

* * *

Вороні соколом не бути.

* * *

І горобець своє гніздо любить.

* * *

Всяка птичка своїм носиком живе.

* * *

Дід за дугу, а баба вже й на возі.

* * *

На бистрому коні женитися не їдь.

* * *

На чиєму коні сидиш, тому й пісню співай.

* * *

Можна привести коня до водопою, та не
можна примусити його ту воду пити.

* * *

Аби лиха не знати, треба своїм плугом на своїй
ниві орати.

* * *

Не тим час дорогий, що довгий, а тим, що
короткий.

* * *

Колос до колосу – і сніп збереться.

* * *

Умирати ладишся, а хліб сій.

* * *

Буває, що й новий птах старої пісні співає.

* * *

Доспівалась пташка до зими, прийшлося під
стріхою зимувати.

* * *

Поки зерно у колоску, не засиджуйся в
холодку.

* * *

Спілий колос не жде.

* * *

Шануй коня дома, то пошанує він тебе в
дорозі.

* * *

Де плуг господар, а борона господиня, там
повна бочка й скриня.

* * *

Час – не кінць: не підженеш та й не зупиниш.

* * *

Буде не так, як думаєш, а буде так, як
станеться.

* * *

Горобці крупу з'їли, а синиця в клітку попала.

* * *

Кожна птиця свою пісню співає.

Запитання.

- 1.** Яку роль відіграє інтонація під час озвучення тексту?
- 2.** Які за смыслом бувають інтонації?
- 3.** Що сприяє виникненню тієї чи іншої інтонації?

Розділ VIII

Облагородження емоцій

Творча особа – людина зазвичай досить емоційна. Вона легко збуджується, швидко і часто безапеляційно реагує на те, що їй подобається, і тим паче на те, що не подобається. Якщо така людина не навчилася розуміти власну емоційність і не вміє керувати нею, вона буде до безтактності нестриманою, вважатиме, що її оцінка всього, що її оточує, є найоб'єктивнішою. Вона не сприйматиме ніяких зауважень, а тим паче заперечень.

Заняття акторською майстерністю на курсі кіно-, телемистецтва допомагають усім студентам збагнути й осмислити багато всіляких причин, які зумовлюють раптові спалахи їхньої емоційності. Кожному студентові як майбутньому фахівцеві треба наполегливо вчитися осмислено ставитися не тільки до найменшого поруху власної нервової системи, а й до органів усього свого ества. Адже на рухливість усіх органів людського тіла впливає пульсація емоцій. І коли емоційність вбрана у виражено чіткі й логічні шати, то вона променить безмежною гамою досить суттєвих психологічних відтінків, які й привертають увагу слухачів до почутого ними слова.

Емоційність диктора здатна нуртувати і розбухувати емоції телерадіослухачів.

У повсякденні, з якого творчі працівники черпають свою емоційну палітру, будь-яка нестриманість, знервованість може сприйматися як різновид істеричності, сльозливості, навіть агресивності. У творчості емоції є засобом свого мистецького самовираження. То ж коли емоційність уяскравлена логікою і привабливістю, вона проникатиме у найпотаємніші куточки слухацьких сердець безперешкодно. Емоції людини – це творчий скарб.

На заняттях акторською майстерністю студент має всі можливості відчути в собі розмаїтість своїх емоцій. І зрештою усвідомити різницю веселого, войовничого, депресивного калатання власного серця, що й проявляється у хвилях емоцій.

Таке усвідомлення допоможе використовувати у своїй творчості все багатство власного емоційного скарбу. Всю потугу

власної емоційності дикторові треба спрямовувати на оволодіння увагою телерадіослухачів. Тож якою буде та увага – залежатиме від фахової вправності диктора. Вишуканість своєї емоційності диктор може підкреслити темпом і ритмом мови, тембром та силою голосу, поглядом, жестами, мімікою, посмішкою, інтонацією і навіть паузою.

Емоції творчої особи є багатогранними і проявляються, коли одна форма емоційності логічно і ніби непомітно переливається в іншу. І в цьому можна переконатися, виконуючи вправи. Необхідно тільки слідкувати за тим, як змінюватимуться ваші думки, настрої від осмислення сюжету кожного з наведених творів.

Вправа №1

Г. БОЙКО

Глянь:
В лелечій
У оселі
В білих
Льолях
Милі
Лелі.
Лелі,
Леленьки
Малі
У кубельці,
У теплі.

Г. ЧУБАЧ

Оленя одне блукало.
Оленя когось шукало.
Оля Олю запитала:
–От кого воно шукало?
Оля Олі каже прямо:
– Оленя шукало маму.

Б.ОЛІЙНИК

Страшно зустріти смерть.
Страшно – не будьмо лукаві,
В славі там чи в неславі –
Страшно зустріти смерть.
Страшно безсило-малим
Чути себе перед смертю.
Але страшніше, коли
Ні за що вмерти.

П.ВОРОНЬКО

Є у мене киця Мурка,
Дуже мудра кішка.
Тільки скажеш:
„Замазурка!”
– Вмиється хоч трішки.
А синок її Васько
Муркне: „Мила нене,
Поки вип'ю молоко,
Вмийся ти за мене”.

Г. БОЙКО

Стриб – стриб – стриб
Підстрибує
По стерні
Рідня:
Перепілка,
Перепел,
Перепеленя.

Г. БОЙКО

Багато
Добра

У бобриси
Й бобра;
Та бобренята –
Краще
Добра!

В. ГРИНЬКО

Барабанчик бухав, бухав,
Барабанив я і слухав.
А бабуса каже:
– Досить!
Бач, Богдан побухать просить!
Дав я брату барабан,
Хай побухає Богдан.

Н.ЗАБІЛА

Хто на дереві над нами
– туки – туки – тук?
Прибиває щось гвіздками
– туки – туки – тук!
Наполегливо працює
– туки – туки – тук!
Хоч нічого не майструє,
– туки – туки – тук!
Робить він корисну справу
– туки – туки – тук!
Ще й одягнений яскраво,
– туки – туки – тук!

О. ШАЛАК

Крихітна колисочка,
Плетена із лози, –
Човник, що пристав
До берега моєї пісні.

Давня колиска,
Плетена із молоді лози,
Що сохла ночами,
Коли дитина плакала.
Колиска на тугих вервечках –
Гойдалка снів, гойдалка болю.
Роду нашого колиска –
Маятник найдавнішого
Годинника,
Що відраховує мої хвилини:
„Рип-рип, рип-рип...”
Коли цвинтар обірветься ямою.
Труну мою, на вервечках спускаючи,
Поколишіть...

О. МАТУШЕК

Спочатку так – на швидкості, вперед.
Крізь дорогі обличчя друзів давніх.
Так легко перекреслюєм старе,
Оманливим на краще сподіванням.
А потім пригальмовується лет...
І, озирнувшись у роки зболіло,
Відчуємо – так вирвались вперед,
Що по дорозі краще розгубили.

О. МАТУШЕК

...Потім все відлетить,
відкружляє в осінньому шалі,
І обернеться в попіл,
а попелом – у небуття...
По яких це витках,
по якій це чарівній спіралі
Нас еднають чуття,
нас роз'єднують раптом чуття!

Ти сьогодні чужий – ну а завтра чомусь –
найрідніший.
Ти сьогодні найближчий – а завтра
заобрійний вже...
Чом згасає душа,
на вітрах на яких відгорівши!
Чом летить, воскресаючи,
знову у пекло пожеж!
Перекреслює простір політність бажань
і печалей.
Не вміщається в долю
хитка амплітуда душі...
...Я услід подивлюсь
всепрощаюче і всепрощально.
Та схитнеться сльоза.
І у серці чомусь задощить...

О. МАТУШЕК

– Ну що їй треба!
Що, скажи, їй треба!
Є – день. Є – ти.
Є жар твоїх очей.
Є все, що може бути...
Що ж іще!
Здобутків! Злота!
Слова! Слави!..
– Неба...

Г. БОЙКО

Гуси, гуси,
Гусенята!
Гусенят
Багато
В Гната.
– Гей, гиля! –

Їм Гнат
Гука. –
Відганяє
Гусака.

П. ВОРОНЬКО

Падав сніг на поріг,
Кіт зліпив собі пиріг.
Поки смажив, поки пік,
А пиріг водою стік.
Кіт не знав, що на пиріг
Треба тісто, а не сніг.

Г. БОЙКО

Кіт облизується ласо:
Гава в дзьобі держить м'ясо.
Ось поклала біля себе,
А коту того і треба.
Подивилась гава вбік –
Кіт за м'ясо та й утік.
А малятам смішно стало:
Гава гаву упіймала!

Н. ЗАБІЛА

Люлі, люлі, люлі.
Прилетіли гулі,
Гулі,
Гулі,
Голуби,
Сірі,
Білі
Та рябі.
Поскладали
Гулі крильця,

Посідали всі
На бильця.

Г. БОЙКО

Ану, скажи: молоко.
Моня! – випалив Юрко. –
Моня!
– Що? Не вмієш? Навчимо!
Вимовляй за мною: мо...
– Мо...
– Бачиш, як нам повезло,
Значить, вимовиш і ло...
– Ло...
Дуже добре! Ну й Юрко!
А тепер повторюй: ко.
– Ко.
Молодчина ти, Юрко!
Ану, скажи: мо – ло – ко.
– Моня.

В. СОСЮРА

Глянув я на море, – засиніли чари...
Мов проміння в хвилі, розгубився я.
Може, це не море, не янтарні хвилі,
Не кармінний обрій, а душа моя...
Може, це не море, а твоє волосся,
І такий маненький я на нім лежу?..
А воно круг мене райдужно сплелось,
Тишина круг мене, тільки хвилі шум.
Море, моє море, я в твої обійми,
Молодим дельфіном на валів ряди.
Вийми мою душу, серце моє вийми
І над Оріоном рвійно засвіти.

В. СИМОНЕНКО

Маленьке – не смішне,
Адже мале і зерно,
Що силу велетням і геніям несе.
Мале тоді смішне,
Коли воно мізерне,
Коли себе поставить над усе.

П.ВОРОНЬКО

Ми спитали в журавля:
– Де найкраща земля?
Журавель відповідає:
– Краще рідної – немає!

Т. РЕБОШАПКА

З твоєю долею
навіки я зростаюсь,
неначе мить, серед якої
народилася правда.
Я вже пустив
коріння в ґрунт
твоїх плечей,
і наслухаю твої руки, –
як розростаються
й розтягають в мені
яскраво-білу кість твою –
аж росте молод-ліс.
Я навіки проріс
до плечей до твоїх
червоним цвітом
болбочого часу.
Вічна земле моя,
я проріс плодом в серці
родючих борозен,
щоб ти зустрічала мене

різноцвіттям року
в зорепадах весни,
проростати навчала,
щороку цвісти.

О. МАТУШЕК

Зробиш музику тихіше –
Спалахне душа, завмерши...
На одну задуму більше.
На одну безпечність менше.
Ніби ж ти стаєш мудрішим,
Тож чому все, як уперше!..
На одну розлуку більше,
На одне чекання менше.
Та нічого не напишеш,
Попереднього не стерши...
На одну сивинку більше,
На одну надію менше...

Емоційне читання допомагає слухачам не просто чути вимовлене диктором слово, а й відчувати його. Сповнене емоціями слово зосереджує на собі увагу телерадіослухачів, ще й викликає у них цікавість до наступного не вимовленого слова.

Таким чином і створюється істинно творча дія, коли слово ще не озвучене, а увага до нього вже існує. І все відбувається завдяки нестримній пульсації емоцій, якщо вони окрилені логічно-інтонаційною підпорядкованістю провідній думці твору.

На заняттях акторською майстерністю студент вчиться визначатися з мірою використання своєї емоційності для читання того чи іншого тексту. Володіння такою професійною вправністю допомагатиме дикторові в читанні навіть недолуго підготовленого тексту.

І саме на таких заняттях студент зрозуміє і те, що телерадіослухачі, хай і підсвідомо, але стежать за емоційно-інтонаційною активністю його голосу.

Вправа №2
Виконувати з обуренням або відсутністю оптимістичного настрою.

Мати скаржилася, що в її сина дуже мінливий смак. Сьогодні одне й те саме яблуко йому здається кислим, вчора було гірким, а позавчора – солодким.

– Що ви мені порадите робити? – питала вона.
Зробіть його критиком.

Перекладач – нерідко жорстокий музикант, який береться виконувати на флейті мелодію, написану для скрипки.

Під час вистави в оперному театрі в ложу ввійшов військовий у чоботях зі шпорами, які дуже дзвеніли. Відомий композитор, що сидів у ложі, підвівся і подякував йому. Військовий здивовано запитав, за що йому дякують.

– Я вдячний вам за те, що ви не привели з собою свого коня, – відповів композитор.

Деякі співаки своїми виступами доводять, що мають ніж на горлі!

– Цей клоун дуже вже старий для свого амплуа!
– Зате він набагато молодший за свої жарти.

Редактор питає кореспондента:

– Що вам сказав президент?
– Нічого.

Чудово. Негайно напишіть репортаж, але не більше шести сторінок на машинці.

Один письменник, якому високопоставлена особа дала зрозуміти, яка між ними віддаль, сказав:

– Я пам'ятаю про те, про що повинен пам'ятати, але я не забуваю і про те, що бути вище за мене легше, ніж стати нарівні зі мною.

– Чому театральні цукерки роблять м'ятними?

– Певно, на випадок, коли на виставі занудить глядачеві.

– Чудово! Але навіщо ви малювали з такої гидкої натурщиці?

– Але ж це моя сестра.

– Вибачте, я відразу повинен був здогадатись: вона так схожа на вас.

Маленька роль ніколи не вбивала великого артиста, але маленький артист завжди може вбити велику роль.

У майстерні художника.

– І ви гадаєте, що мій портрет буде красивий?

– Безумовно, ви навіть не впізнаєте себе!

Ковальський довго ходив по залах музею і кінець кінцем так втомився, що сів у перше крісло, яке трапилось йому. Службовець підійшов до нього і сказав:

Встаньте, будь ласка. Ви сіли у крісло Людовіка XIV.

– Ну то що? – заперечив Ковальський. – Коли він прийде, я встану.

Для письменників, мабуть, не існує пекла на тому світі: критики і видавці завдають їм стільки мук на цьому світі!

...І ось уже він став таким великим художником, що міг дозволити собі нічого не бачити навколо, як Гомер, і нічого не чути, як Бетховен.

Ф. Кривін

Вправа №3

Виконувати зі здивуванням, спокоєм або лукаво.

Один банкір позичив кілька тисяч карбованців молодому письменникові, що тільки-но ступив на літературну ниву.

– Ви сплатите мені борг, коли напишете зразковий твір.

Літератор згодом написав три романи. Банкір прочитав їх і не вимагав боргу. Нарешті літератор видав свій четвертий роман. Усі журнали розхвалили це витончене творіння, і банкір написав літераторові записку:

«Прочитав декілька найпохвальніших відгуків про ваш останній роман. Я вважаю, що прийшов час віддати мені борг».

На це послання молодий літератор відповів коротко і ясно:

„Вибачте, я маю намір написати ще кращий твір”.

Одна дама пише редакторові:

„Я знаю, що ви не прочитали мого роману. Я заклеїла сторінки 17, 18, 19 і, одержавши рукописа, знайшла їх у такому ж стані...”

Редактор відповів:

„Мадам, коли мені подають яйце, у мене зовсім немає потреби з'їсти його все, щоб переконатися в тому, що воно не свіже”.

Відомий своєю настирливістю музикант просить вмістити серед найважливішого матеріалу газети повідомлення про його концерт. Секретар редакції намагається відмовити йому, але це не рятуює.

Гаразд, – говорить нарешті секретар. – Даю вам слово, що повідомлення буде вміщено.

І справді. На другий ранок музикант прочитав свою рекламу:

„В понеділок у такому-то театрі такий-то дає концерт...”

Тільки ця об'ява була вміщена в... хроніці «Нещасних випадків».

З кінотеатру глядачі пробиралися крізь темне, брудне подвір'я. Один глядач звернувся до директора кінотеатру:

– Це ж зневага до людей. Вхід як вхід, а вихід по коліна у грязюці.

Директор відповів:

– Дорогий товаришу, гроші ми беремо за вхід, а не за вихід.

Якщо ти хочеш бути попереду класиків – пиши передмови до них.

– Незважаючи на всі заслуги жінок у літературі, я не вірю, щоб жінка могла зробити щось зразкове.

– Ось і видно, що вас народила жінка.

Художник демонстрував свою картину. Вірніше, чисте полотно. Звернувшись до глядачів, він промовив:

– Громадяни, на цій картині зображена корова, яка пасеться на леваді.

– А де ж трава? – запитали глядачі.

– Її з'їла корова.

– А де ж корова?

Вона пішла. Навіщо ж їй залишатися на леваді, коли вона всю траву з'їла?

Приборкувачка змусила лева взяти у неї з рота кусочок цукру, і це, звичайно, викликало овацію глядачів.

– Та що тут такого! — вигукнув хтось із глядачів.— Та це і я зроблю...

– Ви! – презирливо зауважила приборкувачка.— Спробуйте!

– З задоволенням! Справа лише за вами... Підставте сюди свого ротика з цукром...

– Я приніс вам свою першу п'єсу.

– Який сюжет?

– Вона кохає його, а він...

– А він кохає іншу?

- Ні, він теж її...
- Браво! Нарешті щось оригінальне.

В португальському містечку Менха місцева влада вигадала оригінальний спосіб пробуджувати у громадян інтерес до читання. Вулицями міста пройшла валка ослів і верблюдів, а на шиях у них метлялись таблички з написом: „Тільки ми не читаємо книжок”.

Одне американське видавництво було на межі банкрутства. Роман, що на нього покладали великі надії, залежувався в книгарнях... Згодом у газетах появилось оголошення: «Красивий молодий мільйонер хоче познайомитися і одружитися з дівчиною, яка всім була б схожа на героїню роману такого-то».

За двадцять чотири години увесь тираж розпродали.

- Прошу вас на сцену! Публіка вимагає автора.
- Ні в якому разі! Я не з тих, хто здається живим.

Вправи-поради.

Виконувати, поділяючи ці поради чи не поділяючи ці поради

Не переживай, якщо ти не лишив сліду в літературі. Це ще не біда.

Переживай, якщо ти наслідив у літературі... Ото біда!

Ф. Маківчук

Мистецтво народилося на горищі. Спускаючись до салону, воно стає кокеткою або лакеєм.

С. Жеромський

У житті іноді буває, як на виставках: дуже погані люди займають найкращі місця.

Піфагор

Вона чарівно запитала мене:

– Це, мабуть, дуже важко — вигадувати все з голови?

– Важко,— відповів я,— але думаю, що з ноги було б ще важче.

С. Єжи Лец

Журналістська техніка тепер стала така досконала, що ми дізнаємося про події на другій півкулі набагато раніше, ніж про те, що відбувається в нас.

Г. Лауб

Навіть про поганих людей треба писати хороші оповідання.

Е. Кроткий

С. ГАРБУЗ

від нескінченного знання
від сольного варіанта своїх митарств
від віщих снів в яких дещо
від занадтості життів
пожираючих мене

С. ГАРБУЗ

це свого роду чиєсь знуцання –
не тільки не знати себе
а й навіть не пам'ятати себе
вчорашнього
молодого
кращого

С. ГАРБУЗ

все наче гине
все наче в нестямі
ми мчимо проти течії
із останніх сил
І якщо зупинимось то потонемо

М. МИХАЙЛЮК

Зорі – замерзлі й червоні –
Знову і знову в неостиглому дзвоні
Будили тривогу,

Кидали у душу ятріючий трунок –
Ночей безсонних і білих дарунок.

О. ДУЦЬ

ганяє за хвилиною перепочинку
втопленою в краплині надії
мешкає у вечоровій правді
у фосфоричних секундах горіння
побожними піснями
вітаючи схід сонця
думає про сумерк

М. РЕВАКОВИЧ

мандрівки
зав'язують вузли
на шнурках стежок
аж намисто досвіду
загойдається на шії
прилипне до горла
й задушить спомином
зелених трав

І. МАКАРИК

Шматок зблідлого місяця
наліплений на замшово-чорному небі
зазирає з-поза тенетів дерев.
Смуги сивих хмар сунуться
черепашим темпом
і замотуються в лісі хмародерів.

І. НЕГРЮК

Димчасті сади
плекають блакитність,
стукають у вічі
зеленооких див,
а по долинах
зірчастий іній
страхає сон слив.

І. МАКАРИК

Сивіє день
перед тьмою ночі:
Наче галуззя самотних дерев,
Здержує похиле небо
Від дотику
Людських душ.

М. РЕВАКОВИЧ

Сонце сплигло
на поверхню осені.
Осиротілі дерева,
простягнувши кістяки пальців
до синього неба,
ридають золотими сльозами,
благають зеленого Воскресіння.

І. НЕГРЮК

Яка небезпека, тривога
жахає полінне тіло флейти,
аж серце яворів
стає лебедем
і зморшки павутиняць
воду дзеркал?

Цієї ночі сиротою пісня блукала,
торкаючись скронею
місячного рифа,
а каганця гадюче око
ще й досі горить...

І. НЕГРЮК

Так довго сніжить
у небозір круками,
що тополя стала
тужливою піснею,
приголубилась скрипкою
до обличчя стежини.

Художні роздуми – це занурена людина у власну душу. Такий процес супроводжується зміною темпоритму і силою, ба навіть тембром голосу. Зміни набуває погляд, міміка. Але ж

навіть поринаючи у глибіню своєї душі, працювати необхідно для співрозмовників, якими є слухачі.

Виконуючи наведені вправи, треба намагатися переконати слухачів у правильності тих роздумів, які несе кожен поетичний твір.

Вправа №4

С. ГАРБУЗ

перші люди називали хороше –
хорошим
погане – поганим
і тому щезли

ми – слава Господу – живі
від того, що брешем
мабуть
останні люди

будуть останніми
саме тому що переступлять
через необхідність
бути людиною

Г. ГАЙВОРОНСЬКА

Віки тебе любитиму,
Жадатиму віки
Смеркання понад ранками
Коханої руки.
І шерхоту буденних слів,
І спалахів жаги,
Ожинових ночей розлив
На груди-береги.
Навіки розтривожену,
Закляту на біду,
Віддам тобі, безбожному,
Завію молоду.

Застуджену, зав'южену,
Закохану украй,
Засліпленням,
Затемненням
Віки мене чекай.

Г. ГАЙВОРОНСЬКА

Моя оголена душа,
В рожевосяйному серпанку,
Ночує десь по шпоришах,
Любов'ю світиться до ранку.
О як вона тебе шука –
Перелітає океани
І, вижалена і чутка,
В твоїх обіймах тихо тане.
Вона цілує цілу ніч
Брову. Листочки губ шалені.
Вона з тобою пліч-о-пліч
На голубому гобелені.
Та ледве сонячний бутон
Понад землею розцвітає –
Солодкий, нереальний сон
До тіла душу повертає.

Г. ЧУБАЧ

Віє вітер, повіває.
Він вербу стару
Гойдає.
Вибіг вовчик на поляну
І на вітер косо глянув.
Вітер вовчика злякався
І в дупло верби –
Сховався.

Г.БОЙКО

Пурхнув
На подвір'ячко,
Сів спочить
На стовпчик.
Настовбурчив
Пір'ячко –
Цвірінчить
Горобчик.

О.ОЛЕСЬ

Вітер віє, віє, мліє,
Навіває срібні сни.
Навіває злотні мрії,
Чеше кучері Весни.
То замовкне, то заграє,
То всміхнеться, то зітхне...
З кожним з нас таке буває,
Як кохання спалахне.

М. БРАТАН

Листя на морозі посмутніло,
Поскляніло – дзвонить, мов кришталь.
Сніг і зелень. Збоку глянеш: мило.
Йде зима, яка ще тут печаль!
Між дерев людські потоки ллються,
Ти і сам – у гаморі юрби...
Та нічого так не жаль по-людськи,
Як тії плакучої верби.

Г.ЧУБАЧ

Оля, Толя і Марина
Обірвали всю ожину.
Поприносили додому

Лиш по кошику пустому.
„Де ожина?” – їх питали.
„А ми її – поз'їдали!”

М.СОМ

Я чув, як травичка асфальт колола,
Як пружно
Довкружно
Росло
Стебло...
А може, я знову забрів у поле
Чи поле в столицю мою прийшло?

Г. ЧУБАЧ

„Е! – сказала буква Е, –
Звір мене – не здожене!”
І, махнувши нам рукою,
Е – зробилася луною.
„Е – е!” – гукаємо у ліс.
„Е – е!” – віддукується
Скрізь.

Г.СВІТЛИЧНА

Вночі з обличчям
Зболено стуленим
Присіла Мудрість
Край мого стола.
– Ти звала, – каже, –
Ти колись за мене
Платила помилками –
Я прийшла.
А я кричу:
– Зажди, моє смеркання!
Ще мить.
Ще подих.

Ще один рядок!
Візьми назад
Своє гірке всезнання.
Верни солодку пору
Помилку.

В. ВОВК

Після виступу штукар заявив,
що шапокляк на голові
не надробляє росту ні на шаг,
бо людину міряють ізсередини.

В. ВОВК

Індіанка вчила дитину плакати:
„Сльози за себе –
повінь і потоп.
Сльози за інших –
дощ на посуху”.

В. ВОВК

Я йду під косою смерті
на повен зріст.
Я йду під гілкою в яблуках
з похилим чолом.

В. ВОВК

Свята корова
стала в браму святині,
рогами прошила вічність,
вся обвішана привілеями.
Паломник навколішках
не чув, як за плетивом брами
плакав непізнаний Бог.

В. ВОВК

Коли праведні бігли
каменувати грішницю,
кликали право і Боже свідчення.
 Коли праведні бігли,
 повні святого гніву, –
 позападали по коліна в землю.
Уздріли перед собою
грішницю, що стояла в повітрі
прозоріша, ніж пелюстка черешні.

О. ДУЦЬ

Для мільйона похвал
 – не буду
Для мільйона рацій
 – не хочу
Для мільйона прохань
 не зупинюся
 обіпрюсь об тишу
 почекаю
 може хтось
 сумнівами вирубцьований
 відчує як зранив
 слова
 навіщо ж?

М. РЕВАКОВИЧ

хтось
зігнув кути
твого життя
й кинув
як засмальцьовану картку
в смітник
ти
був засуджений

на довічне мовчання
твої слова
відбивалися глухо
від стін і стелі
і верталися
у в'язницю
твого тіла

Я. СЛАВУТИЧ

Стають повільніші бажання й рухи.
Не має твердості рішучий крок.
Через останній серця жолобок
Тече медами насолода скрухи.

Запитання

1. Чи треба дикторові стримувати свої емоції?
2. Які є засоби вираження емоцій звичайної людини і які засоби в диктора?
3. Які емоції диктора допомагають слухачам, а які можуть заважати?

Розділ IX

Шлях до уваги слухачів

Легше повернути до своєї творчості увагу телерадіослухачів тому дикторові, який опанував таїнами акторської майстерності.

Фахівець без будь-якої штучності, удаваності впевнено і швидко оволодіватиме увагою телерадіослухачів, поступово перетворюючи багатомільйонну слухацьку аудиторію на своїх співрозмовників. Диктор, який володіє акторською майстерністю, ще ознайомлюючись із інформаційно-публіцистичним текстом, визначає вже власну форму свого спілкування із телерадіослухачами.

Тож творча конфігурація диктора-фахівця залежатиме і від теми інформації, і від психологічного стану самого мовця. Одначе будь-яка обрана диктором форма спілкування із телерадіослухачами повинна ґрунтуватися на його повазі до них. Маючи належну акторську підготовку, диктор, відчуваючи і розуміючи магію свого хисту, власною творчою філігранністю швидко налаштує телерадіослухачів саме на ту емоційно-психологічну хвилю, яка є суголосною із провідною думкою запропонованої ним інформації. І для цього у диктора є досить впливовий арсенал творчо-фізичних засобів. А це, насамперед:

- 1) тембр його голосу, який може набувати потрібної йому і слухачам мінливості;
- 2) темпоритм мови, якому під силу підкреслити чи нівелювати ту чи іншу думку;
- 3) погляд диктора, сповнений відповідною настроєністю;
- 4) посмішка диктора, яка полонить своєю щирістю;
- 5) міміка диктора, яка увиразнює будь-який настрій інформації.

Якщо диктор зуміє вправно гармонізувати особливості власної: психіки, думки, емоції, свій фізичний стан – із провідною думкою того інформаційно-публіцистичного тексту, який належить читати, йому буде під силу все.

Для цього вже з перших занять акторською майстерністю студенти повинні вчитися не просто слухати співрозмовника, а й відчувати його.

А щоб цьому навчитися, треба виконувати вправи, в яких є безпосередній контакт між співрозмовниками, тобто діалоги.

Саме вправами-діалогами і треба займатися, аби опанувати вправністю налагодження психологічно-емоційного контакту зі співрозмовником. Виконуючи такі вправи, студентів не варто створювати образи героїв, а лише осмислено перейматися станом співрозмовника.

Вправа №1

В. КАЛАШНИКОВ

„Ти не лукавила зі мною”

ПОДІЯ 12

Кабінет Ворлова. На допиті Т.Г. Шевченко.

Ворлов (тримаючи в руках папери).
Познайомився я з вашими відповідями, Тарасе Григоровичу, але вони мені нічого не прояснюють.

Шевченко. Відповів, як зумів.

Ворлов. Зуміли ви досить вигадливо і ні про що.
А Художня Академія характеризує вас як чесного...

Шевченко. Спасибі їм.

Ворлов. Мда... Малювали б оце картини. Їздили б за кордон. Життю б раділи. Та ні, плачете все. (Бере зі столу аркуш і читає.) "...Було колись добре жити На тій Україні..." Це належить розуміти так, що нині в Малоросії погано жити?

Шевченко. Що добре жити, не скажу.

Ворлов. Заважає вам не бачити краси життя оте приземлено-мужиче презирство, з яким ви ставитеся до престолу. І взагалі малороси не люблять царя-батьошку нашого.

Шевченко. Якщо їй не люблять, то не гречкосії.

Ворлов. А хто?

Шевченко. А ті, хто знущається над посполитим іменем царя московського.

Ворлов. Можливо, їй так. Але хіба услідкувати за всім, що коїться в імперії, цареві під силу?

Шевченко. Під силу йому дати волю людям.

Ворлов. Ну, хохли... Усе вам волі мало. В Росії є губернії, де люди живуть набагато гірше від вас, а не вважають себе нещасними.

Шевченко. Шкода тих людей, які звикають до неволі.

Ворлов. Щось ви, бачу, за всіма шкодуєте: "від молдованина до фінна". Невже ви гадаєте, що люди потребують вашої жалості?

Шевченко. Для мене досить того, що цим живе моя душа.

Ворлов. Душа... Хм... Душа. Чому і з якою метою ви пишете, пробачте, вірші малоросійською мовою?

Шевченко. Я пишу мовою моєї мами.

Ворлов. Ви ж людина освічена і вже б повинні зрозуміти, що малоросійської мови взагалі не існує. Це лиш вигадка отих сепаратистів-поляків...

Шевченко. Перепрошую, а мова вашої матері – чия вигадка?

Ворлов. Мова моєї матері – мова імператорів великоросійських.

Шевченко. А мова моєї матері – мова дідів і пра-пра-прадідів моїх.

Ворлов. Це тих дідів, що гайдамаками були?

Шевченко. Вільними вони були.

Ворлов. Бачу, поділяєте заклики пана Міцкевича?

Шевченко. Я з паном Міцкевичем не знайомий та й про заклики його нічого не відаю.

Ворлов. З якою ж метою ви передавали йому свій "Кавказ" ("...Борітеся – поборете. Вам Бог помагає...")? Так?

Шевченко. Бо тільки й надії у людей, що на Бога.

Ворлов. Наївні віршотворці. Сподіваються, що Бог допомагатиме п'яницям і злодіям?

Шевченко. Якщо мудра звитяга народу – Бог допомагатиме.

Ворлов. Ви цією теорією й переманюєте молодь на свій бік?

Шевченко. Я нікого, нікуди й ніколи не переманював.

Ворлов. Не довіряєте людям?

Шевченко. Просто вважаю за приниження для себе когось у чомусь переконувати.

Ворлов. Ох цей ваш гонор малоросійський. Щоправда, ви ж себе вперто називаєте українцем.

Шевченко. Це теж злочин?

Ворлов. Та ні. Називайте, але погодитесь, що ви ма-ло-ро-си, вам вседно доведеться.

Шевченко. Чому б і не погодитися. У нас дійсно мало російського, бо ми – українці.

Ворлов. Я б не радив вам, пане Шевченко, так необережно жартувати.

Шевченко. За пораду дякую.

Ворлов. Хоча жарти – вроджена риса малоросів. У мене, до речі, дуже багато знайомих хохлів. І всі вони хоч і сиплять байками, жартами, анекдотами, але патріоти. Жаль, що вас тепер із ними я не зможу познайомити.

Шевченко. Не шкодуйте. Я не прихильник анекдотичних патріотів.

Ворлов. Патріотизм лише один, пане Шевченко – вірно служити цареві нашому. Отак, як служив Петру Великому малорос, хохол Феофан Прокопович. Та, на жаль, все у вас не так, як у людей.

Шевченко. Певно, таким уже вродився.

Ворлов. Яке у вас ставлення до великого патріота Малоросії Гната Галагана?

Шевченко. До Галагана? Таке, як до Кисіля, Носа, Іскри, Кочубея...

Ворлов. Правильно. Не забули прізвищ однородців ваших, справжніх патріотів імперії...

Шевченко (читає сам до себе).

Було добра того чимало.

Минуло все, та не пропало,

Остались шашелі, гризуть...

Ворлов. Не зрозумів. Потрудіться повторити.

Шевченко. Я кажу, що в порядних колах отаких, як ви сказали, "патріотів", здається, зрадниками звуть.

Ворлов. Рятівниками їх звати треба, пане Шевченко. Саме Гнат Галаган порятував вашу Малоросію від нестримного гніву Петра Великого, про якого ви осмілилися так непоштиво висловитися.

Шевченко. У чому ж непоштивість? Я згадав про той гнів царський, про який і ви зараз сказали.

Ворлов. Мда... Бачу, не минути вам Сибіру...

Шевченко. Все в руках Божих.

Ворлов. Та ні, ваша доля тепер уже в наших руках...

Потім – поступово братися до вправ із контактом між співрозмовниками на відстані, або один із учасників діалогу стоїть спиною до другого. Діалог відбувається не дивлячись у вічі один одному.

Вправа №2.

Л. УКРАЇНКА

„Руфін і Прісцілла”

Руфін

Прісцілло! як же можна...

Прісцілла *(спокійно)*

Що, Руфіне?

Руфін

Ти знов була сьогодні в катакомбах?

Прісцілла *(трохи помовчавши)*

Якби могла промовчати – охоче промовчала б на се твоє питання, але ще більше, ніж оця люцерна, мене перед тобою зрадить щирість.

(Становить люцерну на один з постаментів.)

Неправди я казать тобі не хочу,
а правду перемовчат не здолаю:

так, я була сьогодні в катакомбах
і завтра знов піду, як тільки ти
мені того не заборониш.

Руфін

Люба,

ти знаєш, я ніколи не вживаю
супроти тебе ні тієї сили,
яку мені дала сама природа,
ні того права, що дає закон.
Мені бридка слухняність поневолі, –
я ж не рабиню взяв собі за жінку.

Прісцілла

У Римі небагато чоловіків
таких, як ти, а може, ти єдиний
на цілий Рим. Я тямлю се й ціную.
Бог, – всевидючий свідок почувань, –
всю вдячність мого серця бачить ясно,
і чей же він мені колись pomoже
ту вдячність виявить супроти тебе.
А поки що – коли б ти знав, як тяжко
мені невдячною здаватись.

Руфін

Годі,

лишімо се, не вдячності я хочу,
та й ні за що тут дякувать...
(Збентежено.)

Прісцілло!

дружино мого серця... я не можу
ніяким словом вимовити страху,
тривоги тої злої, що, мов яструб,
кривавить, мучить, роздирає серце
за кожним разом, як ти там буваєш.

Прісцілла (лагідно)

Чого ж, мій друже, так уже боятись?

Руфін

Вже те одно, що ти так пізно ходиш
шляхом тим Нументанським, те вже страшно.

То шлях непевний, – всякий люд бродячий,
усяке розбишачтво там буває,
а ти смерком ідеш, самотня жінка...

Прісцілла

Нащо розбійникам мене займати?

Тепер я не подібна до багачки,
та й якби мала що, дала б охоче
усякому, хто б мав потребу в грошах, –
то що ж мені боятися розбою?

Руфін

Жінкам страшний не той розбій, що прагне
срібла чи злота...

Прісцілла

Може, се й гординя, –
нехай господь простить мені за неї! –
але мені здається, що зайняти
не зважився б мене гульвіса жоден,
коли б я тільки глянула на нього
проникливо й одважно в самі очі.

Руфін

Се виховання справжньої матрони
і прирожденна чистота натури
тобі таке говорять, та обачність
мені отак впевнитись не дає.
Я б спокійніший був, якби з тобою
був провозатий.

Прісцілла

В нас нема звичаю
ходити з слугами на сі зібрання.

Руфін

Я не про слуг кажу... я б сам ходив...

Прісцілла

Але ж, мій друже... прикро се казати...
та що ж... ти знаєш сам... ти там чужий...

Руфін (*сірко*)

Я знаю, я чужий... та я б лишився
стояти за порогом катакомбів
так, як стою вже здавна за порогом

душі твоєї, тільки ж боронити
тебе хоч до порога я здолаю,
дарма, що я чужий...

Прісцілла

Прости мені,
не хтіла я тебе вразити словом.
Я знаю, ти здолаєш боронити,
а хто ж тебе самого оборонить?

Руфін

Мене? Я хтів би знати, хто посміє
напасти на Руфіна?

Прісцілла

Хто? Закон.
Коли побачить хто й подасть до суду,
що ти вчащаєш на нічній збори
громади потайної, – не вборонить
тебе ні зброя, ні одвага знана,
ні рід патриціанський... О Руфіне!
не можу я такого допустити!..

У ведучого, який опиняється віч-на-віч зі слухачами-глядачами, творчі можливості свого впливу на слухацьку аудиторію примножуються тим, що додається йому вміння рухатися, стояти, сидіти на стільці чи в кріслі тощо.

У безпосередньому контакті зі слухачами більш магічних особливостей набуває погляд і міміка ведучого.

Перебуваючи в безпосередньому контакті з глядачами, ведучий відчуває „дыхання залу”. А це у творчому процесі відіграє вагомий роль.

З’явившись перед очі глядачів і сконцентрувавши на собі їхню увагу, ведучий має можливість своєю вишуканою поведінкою, голосом, що виграє, осмисленою інтонацією, рухами, жестами, поглядом, мімікою, посмішкою полонити глядачів. Слухачі своєю увагою йому допомагають.

Якщо ж диктор сидить перед мікрофоном у радіостудії чи перед телекамерою, йому необхідно навчитися поводитися вільно, працювати проникливо, легко. Тембр голосу повинен бути соковитим. Всі паузи мають обов’язково бути наповнені

психологічно-іскристою інтригою, мова – правильна і неодмінно милозвучна.

Вже з першого заняття студентів слід запам'ятати, що будь-яка його мовна недолугість у телерадіофері – це вияв зневаги і до себе, і до радіослухачів та телеглядачів.

На заняттях акторською майстерністю майбутнім дикторам треба хоча і досить поступово, але невпинно облагороджувати власні морально-етичні переконання, формуючи в собі власну професійну відповідальність перед телерадіослухачами.

Студент курсу кіно-, телемистецтва на кожному занятті повинен засвоювати і постійно пам'ятати, що слухачка аудиторія багатонастроєва, з різними смаками й уподобаннями. І щоб об'єднати всю цю багатомільйонну аудиторію дикторові належить працювати на рівні такої творчої хвилі, яка буде до душі кожному радіослухачеві і телеглядачеві окремо.

Для цього треба вчитися за допомогою певного тексту, який пропонуєш до уваги слухачів, кристалізувати своє творче „Я”. Вправно і швидко усувати будь-яку скутість м'язів свого обличчя, появу страху чи зухвалості у погляді. Дикторові варто уникати найменшої заученості, шаблонності. Найкраще цього можна досягти, використовуючи поетичні тексти.

Л. СТАРИЦЬКА-ЧЕРНЯХІВСЬКА Гетьман Дорошенко

Дія 2

ЯВА I

Галя і Пріся сидять коло столу.

Галя. Ось і кінець. Лишилось три перлини.

Ну, та й краса! Аж очі всі вбира.

Пріся. А дай вберу?

Що, хороше?

Галя. На диво,

Напрочуд!

Пріся. Чи ж до лиця мені?

Галя. Ох, Прісінько, ти сяєш в сім намисті,

Як сонечко у річеньці.

Пріся. Невже?

Галя. (цілуєчи її). Красо моя, моя гетьманшо люба,
Ти розцвіла, мов квітонька в гаю,
З того часу, як з гетьманом побралась,
Од тебе всяк очей не одведе.

Пріся. (всміхається). Уже і всяк!

Галя. А так. Такої кралі
Нема ніде.

Пріся. Голубонько моя,
То з приязні тобі таке здається.

Галя. Ні, ні!..

Пріся. То що? Навіщо й ся краса?
Кому вона потрібна тут?

Галя. А гетьман?
Та він тебе без пам'яті коха!

Пріся. Коха, коха! Йї не дивиться ніколи.

Галя. Бо клопоти.

Пріся. Ох, клопіт той! Нудьга...
Нудьга, нудьга... не того я чекала...

Галя. Та чи ж тобі на долю нарікать?
Гетьманша ти.

Пріся. Та що з того, голубко?
Чи ж щастя в сім? Чи ж радість в сім? Скажи,
Нащо мені сі перли, сі саєти,
Нащо мені розкоші сі, коли
Нема в душі ні радості, ні щастя.
Все самота, нудьга і сум. Життя
Дається нам, як ясний промінь сонця,
А тут його й не видко. Все війна,
Жалі, плачі, якісь страшні наради
І гетьман сам, мов хмара. Не такий
Він був тоді, в степу у нас...

Галя. Ох, Прісю.
Не хилиться сам дуб, а вітер гне.
В таку вже мить вродились ми, голубко.

Пріся. А в другу мить ще вродимось чи ні?
Чи молодість вертається удруге,
Чи серденько знов розцвітає? Ні,

Ні, Галочко, живем ми раз на світі,
Загублене життя не знайдеш знов,
Бери його, поки ще б'ється серце,
Але тепер нема ніде життя:
Там в хуторі лиш мертвий сум, тут скрута.
Де ж радість, де веселощі й краса?

Гая. Єсть радощі у нашому коханні.

Пріся. Його нема. Чи ж любить хто тепер?

Ой, Галочко! Кохання наче сонце:
Зійде воно – все ожива навкруг,
І тішиться весь Божий світ, піснями
Стріча його, і дивиться воно
У лоно вод прозоре, і палає
У яснім небі, чисте й золоте.
Коли ж воно лише калюжі крові
І чорний дим пожарищ зустріча,
Й без променів встає на грізнім небі,
Скривавленім од заграв пожарів, –
Страшним стає само ласкаве сонце.
Не тихий світ, не радість розлива
Воно навкруг, а жах страшний, кривавий,
Вже чорна ніч тоді миліша нам.

Гая. Голубонько кохана, невчасно
Вродилась ти! Ох, Прісю, тяжко жить
Тепер усім.

Пріся. Ні, ні, не всім... Єсть люди
Веселі і відрадісні... Коли
Кохаєм ми, то всякий сум зникає,
І весело й в халушці. Ох, а тут
Зовсім нема веселості, немає
До кого і озватися. І нащо
Вбиратися? Кого й чого чекати?
Нема людей...

Гая. Ото, а старшина?..

Пріся. Та старшина свого лише пильнує...
У неї все наради... От один-
Єдиний лиш полковник Самойлович

Й потішить хоть на хвильку. Та і він
Вже так давно...

Галя. Лише два тижні... Тихо...

Там хтось іде... Пан гетьман...

ЯВА V

Галя і Роман.

Роман (цілує Галю). Голубонько, кохана моя!

Галя. Та постривай, побачать люде... Годі!

Роман. От, бач, яка. Тепер уже й женеш,

А перш мене і з ока не спускала.

Галя. Згадай іще! Тоді ти був слабий,

Порубаний, а вже тепер очуняв.

Роман. То я собі щось заподію знов.

Галя. Даремна річ! Не треба, любий, годі!

Вже привернув мене навів Господь

До серденька твого. Й тепер холону,

Як здумаю про ті страшні часи,

Коли тебе в степу я доглядала

І думала: перерветься життя,

Не вигоїм, не вилічим...

Роман. Голубко,

Вірнесенька! Не хтів би я тебе

Й на мить одну покинути, а доля

Все не дає отаборитись нам.

Коли-то вже і в нас настане спокій,

Як по других державах?

Галя. Все мине,

Наш гетьман всіх врятує

Й з'єднає Україну!

Роман. Так, серденько моє!

На нього всі навколо уповають,

Коли його обрали – світ піднявсь

І козакам, й поспільству, всі надії

На нього лиш складають. Батько наш!

Орел-козак! Як гляне, скаже слово,

То всі за ним хоч в пекло!

Галя. Й ти його
Теж любиш?
Роман. Я? Та він мене від смерті
Одрятував! Так щоб забув я те?
За нього я й в вогонь і в воду!
В пекло
Не побоююсь вломитися.
Галя. А чом
Не слухаєш? Наказував пан гетьман,
Щоб ти ішов, а ти...
Роман. Іду, іду!..
Галя. Та де ж ти йдеш? Стоїш собі на місці.
Роман. От, намоглась! Ну, поцілуй ще раз,
Тоді й піду.
Галя. Сміятимуться люди.
Роман. Ет, сміх не гріх! Та йду уже, іду.

О.ВЛИЗЬКО

ДЕВ'ЯТА СИМФОНІЯ

Монолог

Вогню, вогню! – Надлюдської любови!
Хай кров кипить у грудях молодих!
Беру тебе, о, світе, мій терновий,
В обійми соняшні!
Як теплий птах
І птах огненний, облітаю серцем
По всіх світах, – над людьми простягаю
Безмежні крила. – Хай приходять всі
Під їх покрови. – Як не знайдуть раю,
То знайдуть пекло молодих обіймів,
Вселюдських, сильних, що під ними злоба
Згорить на попіл, – і звіряче серце,
Що зубом клацає і смочче кров
Свого брата, – упаде й не встане;
Не встане, ні, й ніколи не воскресне,
Як не воскресне той, хто упаде

У кратер вогняний, бездонний кратер
Вулкана грізного, мов людське серце!
Вогню, вогню! – Надлюдського буяння
Любови нової, без слів, побитих
Устами євнухів, устами серць,
В перчатки вкладених, – щоб не побачив хто,
Який там лъох вонючий і отруйний,
Із хробаками й червами – шляхетним брудом,
Що берегли нащадки рахітичні
Дегенератів з „голубою кров'ю”, –
З гербами пишними, „красою дому”,
Та гниллю ран під золотим плащем!
Вогню, вогню! – Надлюдської любови!
Живої – сильним, мертвої – згнилим!
Любови буйної, гарячої (вогню!),
Усіх речей любови чарівної,
Щоб враз любити землю, звіра, люд
І жити сонцем, тільки сонцем жити
Та власним потом здобувати щастя
Своїм синам, онукам і нащадкам
Далеких днів!...

Вогню, вогню, – любови!

Хай кров кипить у грудях молодих!
Беру тебе, о, світе мій терновий,
В обійми соняшні! – В любов мою,
Мов на вогонь кладу! Засяй гарячим світлом
І очі хворі бідному зціли,
І осліпи того, хто тьму сподобав –
Сховайся в лъох!...
Любови і вогню!!!

Під час виконання будь-яких вправ студент повинен прислухатися до тих змін, які хоча і досить непомітно, а відбуваються у його психологічному стані упродовж вимовляння ним кожного поетичного рядочка. Осмислюючи ті зміни, треба поступово переплавляти їх на складову власної

творчої вправності і звикати використовувати всі досягнення для впливу на слухачів.

Щоб спочатку привернути увагу слухачів, а потім тримати її належний час, дикторові треба створювати і миті перепочинку для телерадіослухачів.

Такі моменти здійснюються паузою, поглядом, посмішкою тощо. Цього, безумовно, можна навчитися, але тільки старанно виконуючи вправи і щиро прагнучи навчатися.

Запропоновані нижче поетичні вправи необхідно перетворювати на діалоги-роздуми. Психологічне наповнення кожної вправи повинно бути різним. Якими емоціями виграватиме кожна вправа – повинні визначати самі виконавці.

Л. ШЕВЕЛО

Перший Духовність проповідуєте всюди,
клянетеся у вірності, б'ючи себе у груди,

Другий але не книжку ставите у себе на полиці –
модерні спішите придбати наговиці.

Л. СТРЕЛЬНИК

Перший З імлі тисячоліть ведеться так на світі:
Хто знає більш за всіх, той ходить у лахмітті.

Л. ШЕВЕЛО

Другий Істина – звичайна річ,
а скільки в неї протиріч?!

Перший Якщо всі гамузом рішати –
Зостануться лишень дебати.

* * * * *

Л. ШЕВЕЛО

Перший Старість, мов листок осінній,
у туманах догорає,

Другий та злобливості не знає,
подих в ньому – благовійний.

Л. СТРЕЛЬНИК

Перший Не всяка голова, прихоплена морозом,

Другий Багата на добро, на мудрість і на розум.

* * * * *

Л. ШЕВЕЛО

Перший Як спрагло весну зустрічаєм,
листочкам раді, мов дитині,

Другий та все ж байдуже споглядаєм,
коли присядуть на стежині,
гнані осінніми вітрами

Перший і потолочені дощами,
хоч усміхаються багряно,
лунає в нашім серці піано.

Другий ...У старості й погідні очі –
та не зворушать, як дівочі

* * * * *

Л. ШЕВЕЛО

Перший На яблуні дрібні листочки –
неначе у матусі дочки,
вона їх в променях купала,
дощем медовим напувала.

Другий Одного не змогла небога, –
як осінь завітала строга,
вступити з нею у двобій,
листкам продовжить днів сувій.

* * * * *

М. КОРСЮК

Перший Спізнати світ, неначе власну совість...
Осмисливши його, й собі гляди,
Щоб перелитись, наче цвіт, в плоди,
А потім знятись понад тимчасовість.

Другий І розчинитись в ньому назавжди,
Продовживши життя твого повість, –
І наче добра надвесняна провість,
Холодним цвітом понад ним зійти.

* * * * *

С. ГАРБУЗ

Перший я набуваю форму дерева
і живу ночами
зірки що живуть в моїх гіллях
не рухаючись танцюють

Другий я повторюю їхні рухи
я це життя між зірок

Перший серцевина моя – ніч
що не втрачає надії
забутися в цьому погибельному танці

С. ГАРБУЗ

Другий як тільки людина втрачає розум
їй відразу все зрозуміло
зрозуміло?

С. ГАРБУЗ

Перший якщо тут темно
а там ясно
значить –
я там

С. ГАРБУЗ

Другий я вірю тільки олівцю
в полум'ї блукає вічність

Перший і в мені блукає полум'я

* * * * *

М. БІДОЧКО

Перший Час, немов би на хвилях, пливе,
Іде нестримною ходою

Другий І забирає усе живе
Твердою смертною рукою!

Перший То є незаперечна дійсність,
Всього розвитку земне єство...

Другий Тож не надіймося на вічність,
Бо все минає: добро та зло.

М. БІДОЧКО

Перший Бог сотворив нас не рабами,
А людьми на Свою подобу,

Другий Щоб вільними були віками,
І дітьми вільного народу!

* * * * *

Л. ШЕВЕЛО

Перший Мовляв, не ті часи, не та година,
щоби з духовного напитись джерела,

Другий пора поетів-мрійників пройшла...
Чия ж у цьому, людоньки, провина?

Л. ШЕВЕЛО

Перший Олжа, як твердять, – медоносна,
хоча ця істина – відносна.

Другий Правда – хоч гірчить, пече –
недолю ж звалить на плече,
меди і скарби обминає,
бо їм ціну віддавна знає.

Л. ШЕВЕЛО

Перший Хто повірить, що пісняр
може бути яничар

Другий і свою пресвітлу Музу
обміня на чужу блузу?!

Л. ШЕВЕЛО

Перший Попав між ворони –
не каркай, як вони!

Другий Бо в цім карканні загубиш
те, що вік в душі голубиш.

Л. ШЕВЕЛО

Перший Яничарство – наше лихо,
не сидить сумирно, тихо,

Другий а хизується на людях
із відзнаками на грудях.

Л. ШЕВЕЛО

Перший Як рідний край міняють на чини,
ще й претендують на людське визнання,
не може бути тут у нас вагання:

Другий то вже манкурти – не сини.

Л. ШЕВЕЛО

Перший Прудка, дзьобатенька
куріпка
діток виводить в муках зрідка.

Другий Того до себе підпускає,
хто більше проса
підсипає.

Л. ШЕВЕЛО

Перший У неї гонору мішок,
хоч піднялася на вершок,

Другий не помічає навіть тих,
кого приймала за святих.

* * * * *

М. БІДОЧКО

Перший Як будеш чесно працювати,
Й мало робитимеш гріхів,

Другий Тоді напевно будеш мати
Чимало тайних ворогів.

Л. ШЕВЕЛО

Перший Нечувано, щоб солов'яга
себе поводив, мов бродяга,

Другий клепав на власного собрата
і виступав у ролі ката.

Л. ШЕВЕЛО

Перший Совість – дзеркало людини,
скарб безцінний і єдиний:

Другий якщо совість продається –
мста на внуках відіб'ється.

* * * * *

С. ГАРБУЗ

Перший той хто живе в степу
радіє і хвалиться степом

Другий хто живе в місті –
патріот міста

Перший і в лісі хтось щасливий

Т. КАРАБОВИЧ

Другий поклонюся низенько
вітровій беззвучності
польовим мишам
дрібній ході куропатви

Перший ізбав мене від
проспаних ночей
ізбав мене
доле

Другий поклонюся низенько
березам біленьким
травам на лісових галявах
роду горобин

Перший ізбав мене
ізбав
доле

Л. ШЕВЕЛО

Другий Сидиш, немов на стрісі горобець,
клює пшонце, що недруг підсипає,

Перший і з тим вступаєш у шалений герць,
хто у борні за край свій змагає.

* * * * *

Л. ШЕВЕЛО

Перший В душі живе добро і зло,
аби добро було недремним,

Другий потрібно бути суверенним,
де б то, де б то не було.

Л. ШЕВЕЛО

Перший Кровинка наша в дітях, внуках,
і це вже – щастя добрий жмут,

Другий бо гени наші розцвітуть,
мов квіти на весняних луках.

М. БІДОЧКО

Перший Гей, молоде, наша зміно!
В змаганнях своїх завзята!

Другий Хай праця буде сумлінна,
Справам корисним посвята!

* * * * *

Л. ШЕВЕЛО

Перший Запитую в пожовклого зела:
– На тебе сонце косить оком,
бо вже твоїм впилося соком,
невже не бачиш – надійшла
пора розстатися з землею,
що матір'ю була твоєю?

Другий Зело такий дало одвіт:
– Все бачу. Але – мушу жити,
бо плід мій має ще дозріти,
а в цьому плоді – дивосвіт!
То тільки зніжене, ледаще
діток лиша напризволяще.

Запитання

1. *Як повернути увагу слухачів паузою?*
2. *Чи можна зацікавити глядачів своїм поглядом?*
3. *Яка міміка може утримувати увагу глядачів?*
4. *Чи можна утримувати увагу слухачів темпоритмом мови?*

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Антоненко-Давидович Б. Г.** Про що і як в літературі й коло літератури /статті, нариси, фейлетони/ Б. Г. Антоненко-Давидович – К. : Радянський письменник, 1962. – 157 с.
- Артемчук І.** Навколо парнасу. Літературні бувальщини / І.Артемчук – К. : Дніпро, 1989. – 223 с.
- Бабич Н. Д.** Основи культури мовлення / Н. Д. Бабич – Л. : Світ, 1990. – 232 с.
- Бідочко М. І.** В перипетіях долі / І.М. Бідочко – Д. : Відродження, 1996. – 144 с.
- Глазовий П.П.** Сміхологія / П. П. Глазовий – К. : Дніпро, 1989. – 575 с.
- Гончар О. Т.** Нашій мові жити. /Літературна Україна/ 1989 від 2 листопада
- Грушевський М. С.** Про українську мову і українську школу / М. С. Грушевський – К. : Веселка, 1991. – 46 с.
- Калашников В. П., Пінчук Т. С.** Виразне читання: Навчальний посібник / В. П. Калашников, Т. С. Пінчук – К. : Шлях, 2005. – 168 с.
- Коваль А. П.** Культура української мови / А. П. Коваль – К. : Наукова думка, 1964. – 195 с.
- Ковальчук О.** Система роботи над виразним читанням // Українська мова і література в школі - 1988.-№11- С.24-28
- Мазуркевич О. Р.** Метод і творчість: Удосконалення вивчення методів художньої літератури в процесі їх розвитку і творчого застосування / О. Р. Мазуркевич – К. : Радянська школа, 1973. – 255 с.
- Олійник Б. І.** Мова – це голос народу /Літературна Україна/ 1992 від 2 листопада
- Рильський М. Т.** Вечірні розмови / М. Т. Рильський – К. : Обласне книжково-газетне видання, 1962. – 150 с.
- Русанівський В. М.** Мова в нашому житті / В. М. Русанівський – К. : Наукова думка, 1989. – 109 с.
- Сагач Г. М.** Золотослів: Навчальний посібник для середніх і вищих навчальних закладів / Г. М. Сагач – К. : Райдуга, 1993. – 378 с.

- Симоненко В. А.** У твоєму імені живу / А. В. Симоненко – К. : Веселка, 1994. – 350 с.
- Скрипник Л. Г.** Фразеологія української мови / Л. Г.Скрипник – К. : Наукова думка, 1973. – 280 с.
- Славутич Я.** Живі смолоскипи: Поезія / Я. Славутич – Л. : Каменярь, 1992. – 95 с.
- Старицька-Черняхівська Л. М.** Драматичні твори / Л. М. Старицька-Черняхівська – К. : Наукова думка, 2000. – 848 с.
- Сухомлинський В. О.** Сто порад учителів / В. О. Сухомлинський – К. : Радянська школа, 1988. – 304 с.
- Томан І.** Мистецтво говорити : переклад з чеської В. І. Романця / І. Томан – К. : Політвидав України, 1986. – 293 с.
- Українка Л. Т.** 2: Драматичні твори / Л.Українка – К. : Наукова думка, 1987. – 728 с.
- Ужченко В. Д.** Народження і життя фразеологізмів / В. Д. Ужченко – К. Радянська школа, 1988. – 278 с.
- Черкашин Р. О.** Художнє слово на сцені: Навчальний посібник для інститутів театрального мистецтва, інститутів мистецтв, інститутів культури, театральних училищ / Р. О. Черкашин – К. : Вища школа, 1989. – 327 с.
- Шевело Л. С.** З народних витоків / С. Л. Шевело – К. Укр. письменник, 1992. – 86 с.

КРИТЕРІЙ ОЦІНЮВАННЯ
(відповідність шкали оцінювання ECTS з національною системою
оцінювання в Україні)

Оцінка ECTS	За національною системою	Визначення	% оцінювання за модульно-рейтинговою системою
A	5	ВІДМІННО – дихання глибоке, тихе, плинне. Процес звукоутворення вільний. Темпоритм мови оптимальний як для фізичних можливостей мовця, так і для сприйняття його слухачами. Дикція чітка. Тембр голосу благозвучний.	84-100
B	4	ДУЖЕ ДОБРЕ – процес звукоутворення досягає гармонійності. Тембр голосу і темпоритм мови позитивно впливають на слухачів.	80-83
C	4	ДОБРЕ – належне виконання технічних вправ. Тривалість вдихання повітря та його використання різняться але неістотно.	67-79
D	3	ЗАДОВІЛЬНО – неспокійно прискорене вдихання і видихання повітря. Не зовсім активізовані голосники. Простежується якість органі артикуляційного апарату.	60-66
E	3	ДОСТАТНЬО – нечітке і мляве виконання вправ. Напруженість м'язів артикуляційного апарату. Вдихання повітря неглибоке. Видихання повітря нервово прискорене.	50-59
FX	2	НЕЗАДОВІЛЬНО – відсутнє відчуття студентом органів дихання, звукоутворення та артикуляційного апарату. Неуважність і неохайність під час виконання вправ.	46-49
F	2	НЕЗАДОВІЛЬНО – відсутній будь-який інтерес до хоча б елементарного покращення своєї мовно-професійної культури. Ігнорування заняттями.	45 і нижче

Зміст

Передмова	3
Розділ I. Опанування акторською майстерністю	5
Розділ II. Виразність погляду	35
Розділ III. Посмішка – виразник щирості	52
Розділ IV. Міміка	64
Розділ V. Пауза	82
Розділ VI. Рухи, жести	95
Розділ VII. Інтонація	104
Розділ VIII. Облагородження емоцій	120
Розділ IX. Шлях до уваги слухачів	147
Список рекомендованої літератури	170
Критерії оцінювання	172

Навчальний посібник „Акторська майстерність” для студентів курсу кіно-, телемистецтва щедро прислужиться майбутнім дикторам та ведучим. Виконуючи вправи, наведені в посібнику, студент оволодіватиме таїнами творчості, вчитиметься звільнятися від фізичного та нервового напруження, володіти своїм тілом.

Мова майбутнього диктора повинна бути пружною.

Інтонація сприятиме поживленню мови, її пульсації, уяскравлюватиме кожну фразу, слово.

Рівень опанування студентом акторською майстерністю простежуватиметься у його ході, погляді, рухах, посмішці, жестах.

Посмішка, залежно від психологічно-емоційного забарвлення, нестиме в собі відповідне смислове значення.

Такого ж виразного і чіткого продовження тексту набуде й міміка, що виражатиме творчу енергетику диктора.

Пауза у роботі диктора – є надзвичайно активнодіюче мовчання. Добре продумана і підготовлена диктором пауза не порушує цілісності тексту, а зміцнює увагу слухачів, щоб вони краще осмислили все, про що йшлося, і психологічно підготувалися до того, про що мова піде далі. Пауза є своєрідним запрошенням слухачів до потрібних диктору роздумів.

На заняттях акторською майстерністю, студент вчиться впливати на телеглядачів власним поглядом. Саме погляд диктора починає зводити місток від нього до сердець телерадіослухачів. Очі людини, а тим паче особи творчої, повинні бути виразником її думок, почуттів. Погляд диктора – це логічне продовження провідної думки тексту.

Заняття акторською майстерністю допоможуть студентові відчувати міру вияву ним своїх емоцій під час читання тексту. Емоційність диктора повинна облагороджувати, підсилювати, уяскравлювати його творчі задуми.

Все це студент зможе опанувати на заняттях акторською майстерністю, якщо усвідомить, що творчості не вчать, творчості вчать все життя через поглиблене самопізнання.

Учебное пособие „Актерское мастерство” для студентов курса кино-, телеискусства щедро послужит будущим дикторам и ведущим. Выполняя упражнения, приведенные в пособии, студент будет овладевать тайнами творчества, будет учиться освобождаться от физического и нервного напряжения, владеть своим телом.

Речь будущего диктора должна быть активной.

Интонация будет способствовать оживлению речи, ее пульсации, делать красочной каждую фразу, слово.

Уровень овладения студентом актерским мастерством будет прослеживаться в его поступи, взгляде, движениях, улыбке, жестах.

Улыбка, в зависимости от психологически-эмоциональной выразительности, будет нести в себе соответствующее смысловое значение.

Такое же выразительное и четкое продолжение текста приобретет и мимика, которая будет выражать творческую энергетику диктора.

Пауза в работе диктора – это чрезвычайно активное действующее молчание. Хорошо продуманная и подготовленная диктором пауза не нарушает целостности текста, а укрепляет внимание слушателей, чтобы они лучше осмыслили все, о чем шла речь, и психологически подготовились к тому, о чем речь пойдет дальше. Пауза является своеобразным приглашением слушателей к нужным диктору размышлениям.

На занятиях актерским мастерством, студент учится влиять на телезрителей собственным взглядом. Именно взгляд диктора начинает возводить мостик от него к сердцам телерадиослушателей. Глаза человека, а тем более человека творческого, должны выражать его мысли, чувства. Взгляд диктора – это логическое продолжение главной мысли текста.

Занятие актерским мастерством помогут студенту почувствовать меру проявления им своих эмоций во время чтения текста. Эмоциональность художника должна облагораживать, усиливать, делать красочными его творческие замыслы.

Всеим этим студент сможет овладеть на занятиях актерским мастерством, если осознает, что творчества не учат, творчеству учатся всю жизнь путем углубленного самопознания.

V. P. Kalashnikov

people's Artist of Ukraine, professor

The manual „Acting” for the students of film and TV-art course will generously serve future broadcasters and TV presenters. Performing the exercises in the manual, the student will master the mysteries of creativity, learn to get rid of physical and emotional stress, take possession of their body.

The language of the future speakers should be elastic.

Intonation helps revitalize the language, its pulsation, making every phrase and word brighter.

How well a student knows the art of acting will be seen in their walk, look, movements, smiles and gestures.

Smile, depending on the psychological and emotional color, will carry a corresponding meaning.

The body language will gain some expressive and clear text continuing that expresses the creative energy of the announcer.

A pause for the speaker – is the active emergency silence. A well-thought and prepared pause does not affect the integrity of the text, and strengthens the audience's attention, so that they better understand all of what was discussed and psychologically prepared to, as will be discussed further.

In acting class student learns to influence viewers their own views. That speaker's view paves the bridge to the hearts of listeners. Human eyes are to express thoughts and feelings. The speaker's view - is a logical continuation of the main idea of the text.

Acting classes will help students feel the degree of manifestation of emotions while reading the text. The announcer's emotionality should ennoble, strengthen, make their creative vision brighter. All of this students can learn in class in acting, if they are aware that creativity is not taught, one learns it all their life.

Навчальне видання

КАЛАШНИКОВ Володимир Павлович

АКТОРСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ

*Посібник-хрестоматія
для студентів спеціальності 6.020203
„Кіно-, телемистецтво”*

За редакцією автора
Комп’ютерне макетування – В. П. Калашников
Коректор – Д. Г. Тимошевська

Здано до склад. 08.10.2012 р. Підп. до друку 07.11.2012 р.
Формат 60x84 1/16. Папір офсет. Гарнітура Times New Roman.
Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 10,29. Наклад 300. Зам. № 192.

Видавець і виготовлювач
Видавництво Державного закладу
„Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”
вул. Оборонна, 2, м. Луганськ, 91011. т/ф: (0642) 58-03-20.
e-mail: alma-mater@list.ru
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи ДК № 3459 від 09.04.2009 р.